

Det næste DANMARK

En ny fortælling om frihed og fællesskab
38 idéer til et fremtidssikret Danmark

Uffe Elbæk / Alternativet

INDHOLDSFORTEGNELSE

side 4

DRØMMEN OM DET
NÆSTE DANMARK

side 6

DET, VI GØR OPRØR IMOD

side 7

DEN FREMTID,
VI ER PÅ VEJ IND I

side 8

VI HAR GJORT DET FØR
- OG VI KAN GØRE DET
IGEN

side 8

PRINCIPPER FOR DET
NÆSTE DANMARK - EN NY
FORTÆLLING OM FRIHED

side 11

VEJEN TIL DET NÆSTE
DANMARK - ET LØSNINGS-
KATALOG

side 27

DE FIRE ELEMENTER: DET,
VI ER FÆLLES OM

side 28

TAK

1. GRØNNE SKOVE ER GULD
side 12

2. FÆLLES SKABERKRAFT
side 14

3. EN FAIR OG BÆREDYGTIG ØKONOMI
side 16

4. VIRKSOMHEDER, DER RYKKER
side 18

5. NYT SYN PÅ ARBEJDE
side 19

6. TID TIL RIGERE LIV
side 20

7. BORGERNES DEMOKRATI
side 22

8. DET HELE MENNESKE
side 23

9. DIGITAL OPLYSNINGSTID
side 24

10. DET BEDSTE LAND FOR VERDEN
side 26

DRØMMEN OM DET NÆSTE DANMARK

Hvad skal den danske drøm være? Hvordan skal Det næste Danmark se ud? Hvordan ønsker vi, at livet bliver levet i det Danmark, der kommer på den anden side af horisonten, og som vi er samskabere af? Hvilken rolle skal Danmark spille i verden?

Denne politiske samtale lægger jeg op til med dette udspil, der på en række områder fundamentalt udfordrer Danmark af i dag – og på sigt også gerne verden.

Vi kender alle den amerikanske drøm. Den har om noget domineret i det århundrede, vi har i bakspejlet. Rodfæstet i Uafhængighedserklæringen, der for snart 250 år siden fastslog, at alle er skabt lige, var den en stålsat tro på, at alle uanset social baggrund, køn, tro, race eller seksualitet havde mulighed for at opnå rige liv fyldt med muligheder, hvis blot man udfoldede det talent, man var blevet givet, og ville arbejde hårdt for det.

Når man ser på USA i dag, kan man med god ret sige, at drømmen om lige muligheder ligger i ruiner for langt de fleste. Det var dejligt at tro på, men realiteterne er i dag, at den amerikanske drøm kun bliver til virkelighed for de få. Ikke fordi flertallet ikke har talentet eller ikke vil arbejde hårdt, men fordi samfundsstrukturerne på den ene eller den anden måde holder dem nede. ”Idéen er død,” konstaterer Niels Brandt fra orkestret The Minds of 99 på sangen af samme navn. ”Amerika er død,” synger han videre med

kunstnerens ret til at sætte tingene på spidsen.

At den amerikanske drøm indiskutabelt er blevet et luftkastel for mange, gælder dog ikke kun i USA, men også rundtomkring i alle de mange dele af verden, som har været under massiv amerikansk indflydelse i snart et århundrede. Vi ser resultatet i disse år: opbrud, resignation, vrede. ”Der er lyde, som vi kender fra før, fra 43,” lyder det ildevarslende fra Brandt med henvisning til 2. verdenskrig og det, der sker, når det totalitære vinder frem.

Som jeg ser det, har vi her i Danmark faktisk været nogle af de bedste til at indfri drømmen om, at alle har lige muligheder. Velfærdsstaten har givet historisk mange gode muligheder for at udfolde deres talent og skabe sig bedre liv – uanset hvilke muligheder de måtte have, da de kom til verden. Det kan vi være stolte af. Det viser det potentiale, vi har i Danmark. Det har med rette inspireret verden.

Velfærdsstaten var vores forældres, vores bedsteforældres og vores oldeforældres værk. Den var for mig at se det tæt på perfekte svar på de udfordringer, nationalstaten stod overfor i det 20. århundredes industrielle æra. I dag er den under pres, fordi udfordringerne og mulighederne her knap to årtier inde i et århundrede, der er præget af globalisering og en rivende teknologisk udvikling, er nogle helt andre. Der er ingen tvivl om, at vi skal værne om vores velfærdsstat og vores fællesskab, men Danmark af i dag kalder på en

ny drøm. Det kalder på en konkret og håndgribelig vision for Det næste Danmark. En venlig revolution.

For hvor skal vi hen? Hvordan skaber vi de bedst mulige liv for flest muligt i det 21. århundrede – ikke bare danskere, men alle verdensborgere? Hvordan skaber vi rige og meningsfulde liv – hvordan sikrer vi frihed, lighed og lykke i globaliseringens tidsalder? Hvordan bryder vi fri af vækstparadigmets slaveri?

Svarene på de spørgsmål har centrum-venstre, som Alternativet må siges at identificere sig tættest med, for mig at se stadig til gode at levere. Sådan for alvor, i hvert fald. Det samme gælder nok også de andre dele af det politiske spektrum. De gamle ideologier synes tomme for svar, når vi ser på verden i dag. De løsninger, man har abonneret på før, er ikke længere så effektfulde eller giver måske slet ikke mening længere. En ting er sikkert: Verden har ikke brug for dystopiske analyser, der ikke følges op med konkrete svar, handlekraft og modet til at forandre for at forbedre. Det er derfor, vi har skabt Alternativet.

Vi står nemlig over for en ny nødvendighed, som bryder med den gamle ‘nødvendighedens’ politik. Den verden, vi lever i, kan ikke længere beskrives som moderne eller senmoderne – vi er med klimakrisens komme indtrådt i en helt ny geologisk epoke, hvor mennesket i kraft af dets dominans i det samlede økosystem er blevet en reel kraft, der bevæger, udfordrer og omformer

Dette udspil – som er mit forsøg på at skubbe til den offentlige debat og til debatten i det parti, jeg er politisk leder for – består konkret af 38 mere eller mindre færdigtænkte idéer fordelt inden for 10 fokusområder.

Jeg drager de for mig naturlige konklusioner af de politiske overvejelser, vi har gjort os i Alternativet, siden vi kom i Folketinget for tre år siden. Jeg bygger dermed videre på vores partiprogram, vores manifest og vores grundlæggende samfundsanalyse. Jeg bygger videre på vores arbejde med de tre bundlinjer og på de mange erfaringer, som vi har gjort os som bevægelse og parti indtil nu. Og så bygger jeg videre på alt det, som kloge, modige og visionære mennesker tidligere har skabt og skrevet i fællesskab og hver for sig.

Nogle vil måske sige, at idéerne er urealistiske eller måske ligefrem en utopi. Men jeg vil insistere på, at de ikke er mere urealistiske eller utopiske end indførelsen af demokrati, afskaffelsen af slaveriet, kolonitidens ophør eller gratis

skolegang til alle. Det vil snarere være utopisk at tro, at vi kan fortsætte som hidtil. At tro, at vi kan fortsætte med at udpine jorden, løbe hurtigere og hurtigere rundt i hamsterhjulet og forsømme vores demokrati, uden at det får brutale konsekvenser. Som jeg ser det, går vi en langt mere usikker fremtid i møde, hvis ikke vi tør tænke og handle radikalt. Hvis ikke vi tør insistere på, at politik faktisk betyder noget – og kan flytte noget. At samfundet ikke er givet, men noget, vi former.

Det er mit udgangspunkt. For den fremtid, der kommer imod os, er fundamentalt anderledes end den hverdag, vi kender i dag. Det eneste konstante er forandring. Derfor skal vi tage ansvar for, at forandringerne bliver til det bedre, og formulere nye svar. Hvis ikke vi selv formulerer dem, bliver det nogle andre, som gør det. Eller det bliver tilfældigt, hvilket samfund vi giver videre til vores børn, børnebørn og oldebørn. Det ønsker jeg ikke. Uden bevægelse, ingen balance.

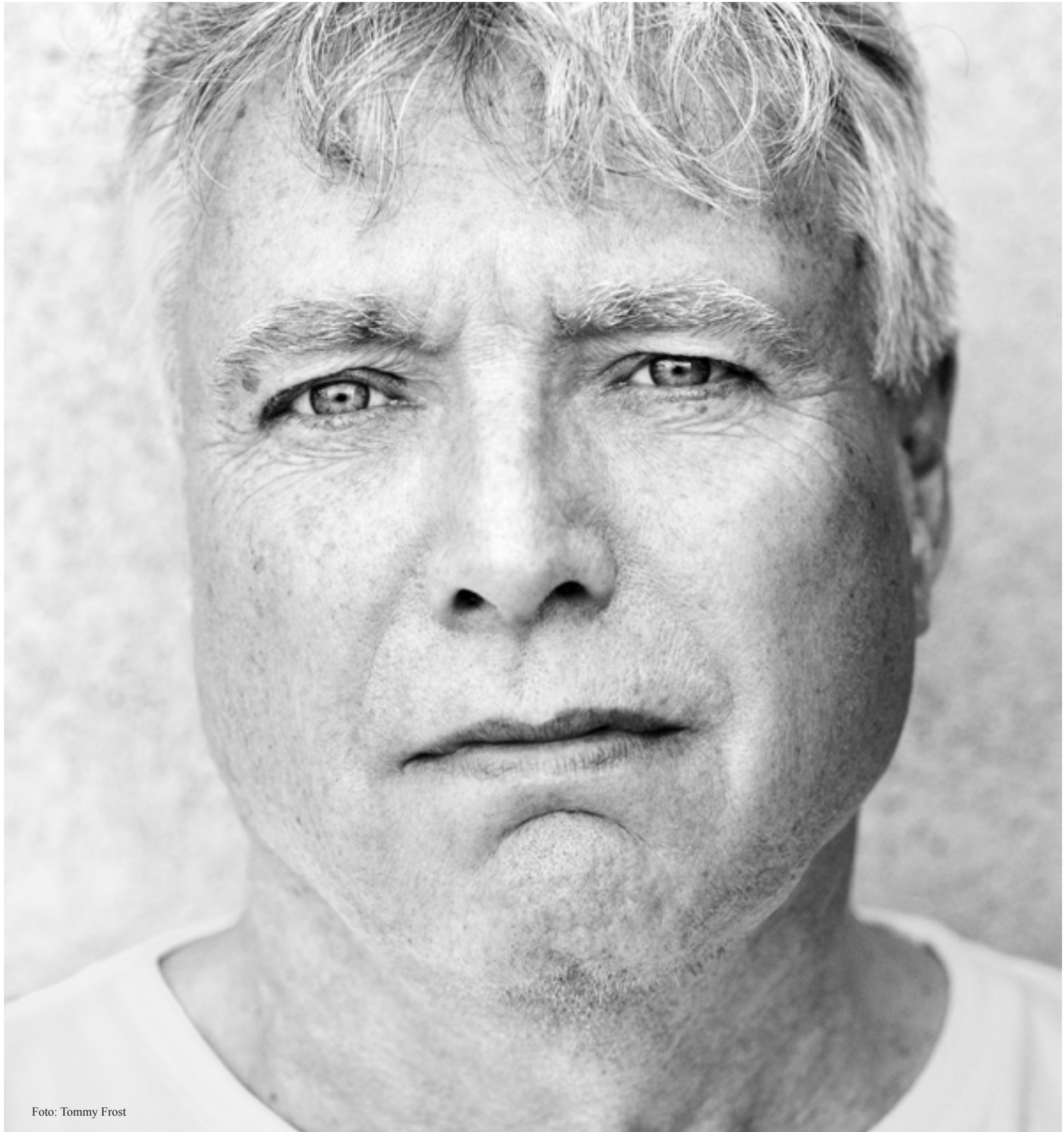

Foto: Tommy Frost

jorden. Forskere kalder det den antropocæne tidsalder – den menneskeskabte epoke. En epoke, hvor mennesket med dets handlinger simpelthen grundlæggende ændrer planeten.

Helt grundlæggende kan man sige, at vi dermed udfordrer det, som de gamle grækere kaldte de fire elementer – jord, ild, vand og luft. Det, som vi er fælles om. De fire elementer, som tilsammen er grundlaget for alt liv på jorden. Det, som vi selv kommer fra. Og det, som vi ikke ejer, men har et ansvar for at give videre.

Som menneskehed må vi derfor gøre op med os selv, hvilken nødvendighed vi mener er den mest påtrængende: markedets krav om evig materiel vækst eller behovet for at ændre adfærd, når vores ageren har ført til, at planeten er trådt ind i en ny geologisk tidsalder.

Jeg ved godt, hvad jeg synes er vigtigst. Og det kalder på, at vi tænker, taler og laver politik og organiserer vores samfund på en helt anden måde, end vi gør i dag – og har gjort i de seneste årtier.

Derfor er det vores – fællesskabets – opgave at føde en ny idé, der er lige så stærk som den amerikanske drøm, lige så stærk som den franske revolutions insisteren på frihed, lighed og broderskab, lige så stærk som velfærdsstatens universelle solidaritet. En idé så stærk, at det er den danske drøm, der i det kommende århundrede inspirerer globalt og gør Det næste Danmark til et foregangsland, der inspirerer resten af verden.

Du, kære læser, er hermed inviteret med til denne politiske samtale om Det næste Danmark.

Det er ikke nogen let opgave, jeg stiller os. Den politiske fantasi har trange kår i disse år. Det kræver så utrolig meget at forestille sig samfundet på en anden måde, end det er i dag. Det kræver meget at bryde de vaner, vi har etableret. Det kræver meget at stille de spørgsmål og formulere de svar, som kan latterliggøres eller affærdiges.

Ikke desto mindre er det det, vi skal. Vi skal drømme med øjnene åbne. Og så skal vi omforme drømmene til konkret virkelighed. Sådan kan vi gå fra dagens Danmark til Det næste Danmark, et Danmark, der er mere lige, mere frit, mere spændende, mere mangfoldigt, mere retfærdigt, mere kreativt, mere entreprenant, mere bæredygtigt.

DET, VI GØR OPRØR IMOD

I dag er det, som om vi nogle gange, af og til eller for ofte mister grebet om os selv og hinanden – om, hvad der sker med vores samfund og med os selv. Vi fornemmer en række symptomer på, at vores nuværende samfundsmodel ikke i tilstrækkelig grad gør os frie, lykkelige og forløste. At vi bliver distraheret og kommer til at vandre gennem livet opslugt af behovet for berigelse – i stedet for at nyde nuet eller at opbygge stærke fællesskaber. At vi i for høj grad er blevet til arbejdsheste for et system, vi ikke finder mening i eller føler, vi kan ændre. Tilmed i et tempo, vi ikke trives med, og til en alt for høj pris for vores velbefindende og for miljøet og naturen.

At der er noget galt med vores samfundsmodel, at der er grund til en alarmtilstand, kommer også til udtryk på andre niveauer: gennem ekstrem ulighed, terror, hjemløshed, stress- og ensomhedsepidemier og en følelse af opbrud og frygt, der eroderer vores demokratier.

Det er krisetegn, der har det tilfælles, at de udspringer af en periode i verdenshistorien, der ikke er bæredygtig – hverken økonomisk, socialt eller miljømæssigt.

Det bedste eksempel på det er måske, at vi i dag lever i en verden, hvor otte mennesker ejer samme rigdom som den fattigste halvdel af jordens befolkning. Otte mennesker over for 3.500.000.000 mennesker.

Netop væksten i formuer og den intense koncentration af kapital i vores samfund skaber en ulighed, som er systemisk, og som end ikke omfordeling via et progressivt skattesystem kan udligne. Den franske økonom Thomas Piketty har på fremmeste vis vist, hvordan væksten i privat rigdom har skabt en ekstrem global ulighed, som ikke kun er et spørgsmål om social retfærdighed, men som også udgør et markant demokratisk problem. For pengekoncentration fører til magtkoncentration, som betyder, at økonomiske interesser i stigende grad styrer det politiske.

Også i Danmark er den økonomiske ulighed steget. Der er flere fattige, og formuefordelingen er mere ulige, end de fleste forestiller sig. Mennesker, der besidder ejendom, oplever en formuevækst, som de fleste andre ikke får del i. Det truer med at opløse den sociale lim, der får vores samfund til at hænge sammen. Hvis kun de rige og ressourcestærke sætter dagsordenen og dikterer politikken, står vi med et alvorligt problem.

Den neoliberale model, der har domineret i årtier, har ikke blot medført økonomiske nedsmeltninger, som vi så det med finanskrisen i 2008, men har også betydet et omfattende meningsstab på et langt dybere plan. Den markedsliggørelse af vores samfund, som ligger i neoliberalismen, har bragt os i et eksistentielt vakuum. Et vakuum af blindt accepterede sandheder, som vi ikke sætter spørgsmålstejn ved. Vi internaliserer dem i stedet og føler, at det er os, der er forkerte – i stedet for at gøre oprør imod dem. Et vakuum, hvor vi både har en følelse af, at det ikke kan fortsætte som hidtil, og hvor vi heller ikke har sproget for og svarene på, hvad der kommer efter. Endnu.

Kombinationen af de dominerende bestræbelser på at skabe økonomisk og materiel vækst og den høje hastighed, hvormed alting sker, fremmedgør os over for os selv og over for hinanden. Mange mister jordforbindelsen – både åndeligt, socialt og eksistentielt. Som den tyske sociolog Hartmut Rosa formulerer det, er et af det moderne menneskes største tragedier, at det føler sig fanget i et evindeligt roterende hamsterhjul, hvor dets hunger efter liv og verden ikke bliver tilfredsstillet, men hvor mennesket kun bliver stadig mere frustreret.

Mennesker bliver fremmedgjorte i en sådan grad, at vi styrer mod disintegration og er vidne til en reel erodering af vores sociale og samfundsmæssige engagement. Vores tanker og handlinger bliver ikke forankret i vores liv som helhed, som Hartmut Rosa uddyber det. Vi bliver

fremmedgjorte over for hinanden, over for den jord, vi bor på, over for vores arbejde og over for os selv. Rosa fremhæver det paradoks, at jo rigere et samfund er, desto mindre tid har man til at gøre det, man har lyst til. Det kan vi da for pokker ikke være tjent med.

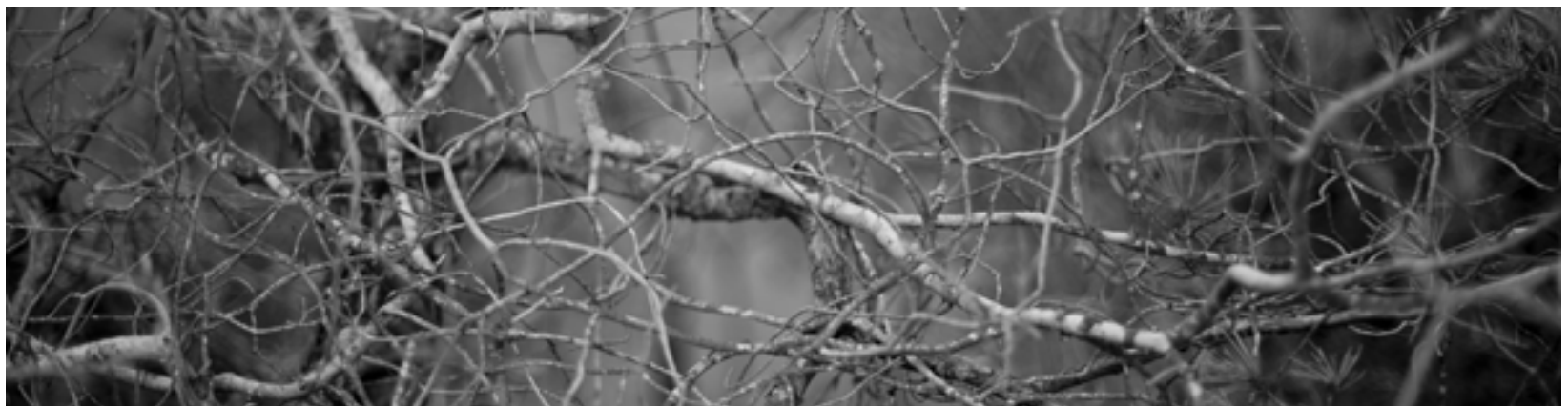
Jeg oplever, at kombinationen af systemisk ulighed, ønsket om stadig mere materiel vækst og den gennemgribende fremmedgørelse er en farlig cocktail. En cocktail, der lægger stort pres på vores frie vilje og handlinger – og gør det umådelig svært at formulere alternativer. For vi er endt i en tilstand, hvor mange rådvildt må erkende, at vi ikke får det, vi har brug for, hvis vi skal finde ind til kernen i os selv og hinanden igen. Alt imens klimakatastrofen banker på døren og også kræver vores udelte opmærksomhed.

Det er noget af et dilemma.

Allerede i slutningen af 1970'erne så forfatterne bag debatbogen 'Oprør fra midten' nogle af de samme bekymrende tendenser. På en måde er dette et forsøg på at tage stafetten videre derfra og starte et nyt oprør.

Et konstruktivt oprør, der er bygget op omkring et tænksomt, men radikalt opgør med den system- og kassetænkning, som er ved at underminere vores fællesskab, vores individuelle skaberkraft og vores miljø, klima og natur. Et opgør med et menneskesyn, der ser mennesket som nyttemaksimerende væsener. Et opgør med et samfund, der holder stadig større grupper uden for fællesskabet og truer vores demokratiske fundament. Et opgør med en stat, der er druknet i styring og administration i stedet for at være en garant for velfærd, nærhed og social sikkerhed. Et opgør med en levevis, som har så store konsekvenser, at den ødelægger mulighederne for, at generationerne efter os kan leve lige så gode liv, som vi har levet.

Det er det, der er mit oprør.

DEN FREMTID, VI ER PÅ VEJ IND I

Det oprør, jeg ser for mig, skal selvfølgelig forholde sig til den fremtid, vi ser i øjnene: Inden for få årtier, måske kun en kort årrække, vil Danmark og verden på mange punkter være et andet sted, end det er i dag.

Det vil være naturligt for os at tale til og med maskiner og robotter. De vil reagere på vores ønsker og endda kunne forudse vores behov, ofte før vi selv kender dem. Vi vil blive transporteret i selvkørende biler, vi vil få stillet diagnoser og blive helbredt, før vi overhovedet ved, vi er syge, vi vil kunne rejse fra Rio de Janeiro til Shanghai på få timer. Grænsen mellem menneskekroppen og teknologien vil blive udvisket, kontaktlinser vil fungere som skærme, eller vi vil få indopereret computerchips i armen, som kan styre vores dagligdag. Vi vil måske endda kunne tage på ferier på Månen og bo under havets overflade. Arbejdsopgaver, der før var nødvendige, vil blive

overflødiggjort. Jobs vil forsvinde, og nye vil opstå. Måske vil politiet kunne forudse og forhindre kriminalitet, før det finder sted, eller vi vil måske kunne 3-d-printe kropsdele og styre elektronik ved at blinke.

Det kan føre godt og skidt med sig – det gør det allerede – men sikkert er det, at det tilsyneladende umulige og det i dag utænkelige højst sandsynligt bliver virkeligt.

Tænk bare på den teknologiske udvikling, vi har gennemlevet de sidste 30 år. Computeren er blevet allemandseje. Internettet har sat viden fri og skabt grænseløse fællesskaber. Smartphones indtog har bare i løbet af det sidste årti betydet, at vi stort set har sagt farvel til fastnettelefonen, brevet, vejkortet, fotografiapparatet, CD'en, lommelygten, girokortet, pengesedlerne, kontaktnoncerne, aviserne, kalenderen osv. osv. osv. Og det er kun ét eksempel på, hvordan teknologien

på afgørende parametre har skabt en helt ny hverdag for os mennesker.

Den udvikling vil kun fortsætte og forstærkes eksponentielt. På samme vis vil de store kriser, vi som civilisation befinder os i, markant omforme såvel Danmark som resten af verden.

Men jeg er overbevist om, at vi kan løse den opgave, vi står overfor. Jeg kender det positive forandringspotentiale, der er i alle store kriser. Jeg ved, at vi kan skabe et bedre samfund og en bedre verden end den, vi kender i dag. Jeg er sikker på, at vi kan vinde fremtiden. At vi kan vinde fremtiden, så den ikke bliver en dystopisk rædsel, hvor naturen lider, klimaet går amok, og hundredvis af millioner må flygte, hvor orwellsk masseovervågning træder vores frihedsrettigheder under fode, mens demokratier går i opløsning, hvor ulighed begrænser det enkelte menneskes ret og mulighed for at udfolde sig selv.

VI HAR GJORT DET FØR - OG VI KAN GØRE DET IGEN

Den samtale og den opgave, vi nu står overfor, bliver uden tvivl udfordrende, men heldigvis skal vi ikke starte helt fra bunden.

Visionen for Det næste Danmark er nemlig langt fra historieløs. Den rummer nye idéer, født ud af nutidige behov, men den trækker i lige så høj grad på historien. På den tankekraft, der tidligere har præget vores ånds- og kulturliv. På de succeser, der har bragt os så mange fremskridt. Og på de gamle, geniale idéer, som aldrig fik en chance for at blive afprøvet i virkeligheden.

Vi har i Danmark et stærkt fundament og en stærk tradition for at træde sammen, når det virkelig gælder. Vi står på skuldrene af en dybt inspirerende danmarkshistorie, hvor fremsynede pionerer forløste såvel fællesskabets potentiale som individets skaberkraft. Det skal vi lade os inspirere af.

Skal man lave et nedslag i historien, er året 1813 oplagt. Her nåede et krigshærgat Danmark et økonomisk lavpunkt, der ledte til statsbankerot. Alligevel valgte vi som samfund at sætte

gang i massive investeringer – særligt i offentlig uddannelse – for at gøre den enkelte borger dygtigere, klogere og mere handlingsduelig.

Hvis vi som nation dengang havde reageret, som vi har for vane i dag, så var det sket med metoder som New Public Management, kontrol, afreportering, Excel-ark og snævre økonomiske bundlinjer. Og så ville løsningerne givetvis have været besparelser, nedskæringer og nedprioriteringen af langsigtede investeringer. Det skete heldigvis ikke, for det er og bliver – dengang som nu – forsimplede, endimensionelle svar, som kun har fokus på den økonomiske bundlinje her og nu.

I stedet tog den daværende politiske elite under pres fra nye folkelige bevægelser en række modige politiske valg og beslutninger, som bevidst eller ubevidst såede kimen til det, man med en vis ret kan betegne som den første store bølge af social innovation i Danmark. En social innovationsbølge, der på sigt sikrede rettigheder, medbestemmelse og friere udfoldelse for

alle, og som lagde grundstenene til den moderne velfærdsstat.

Danmark har siden udviklet sig til at blive et af verdens bedste og rigeste lande. Det skyldes ikke, at vi er rige på naturressourcer eller er født mere talentfulde end resten af verden. Nej, årsagen er for mig at se i stedet noget så simpelt og grundlæggende, som at mennesker overalt i Danmark gik sammen i meningsfulde, forpligtende fællesskaber for at løse tidens påtrængende problemer og udfordringer – sammen. At modige mennesker tog kampen op – også når det syntes umuligt.

Netop fællesskabets skaberkraft er det, vi skal mobilisere på ny for at skabe Det næste Danmark. Mit ønske er således ikke at vende vores samfund på hovedet, men i stedet at bygge videre på det bedste, vi har, fra vores stærke fundament.

PRINCIPPER FOR DET NÆSTE DANMARK: EN NY FORTÆLLING OM FRIHED

Inden jeg præsenterer dette udspil fokusområder, som rummer en stribe forskellige skridt mod Det næste Danmark, vil jeg i det følgende beskrive den nye frihedsfortælling, der er baggrunden for det fremtidige bæredygtige samfund, jeg ser for mig.

Det er en frihedsfortælling, der både handler om hensynet til fællesskabets bedste og til det enkelte menneskes muligheder for at udfolde sit livstalent på det højest mulige meningsfulde niveau. Dermed er det også en fortælling, der grundlæggende bygger på – og bygger videre på

– de klassiske frihedsrettigheder, som i stigende grad desværre bliver udfordret og undermineret i dag, både herhjemme og ude i verden.

Det er en fortælling, der samtidig bryder radikalt med det, som den nu afdøde sociolog Zygmunt Bauman formulerede som vor tids dominerende frihedsfortælling: friheden til forbrug. Og det er en fortælling, der fastslår det indlysende i, at det er svært at forsvare en frihedsforståelse, der beror på fraværet af ydre tvang og begrænsninger, når vi lever på en planet, som netop har begrænsede ressourcer.

Frihedsfortællingen for Det næste Danmark gør derfor op med troen på, at økonomisk vækst sætter os fri. Den pointerer, at frihed er mere end retten til at eje ting og generere rigdom. Faktisk handler fortællingen omvendt om at slippe os fri af økonomiens lænker. Om, at frihed også udspringer af retten til det gode liv, retten til trivsel, retten til nærhed og retten til natur.

Endelig tager frihedsfortællingen udgangspunkt i følgende for mig centrale politiske dagsordener:

Et opgør med det neoliberale økonomiske system til fordel for et demokratisk funderet økologisk økonomisk system, hvor produktion sker med respekt for naturens kredsløb og inden for rammerne af planetens bæreevne.

En gennemgribende demokratisering af vores økonomi og samfund, som øger oplevelsen af mening og sikrer en fair fordeling af ressourcerne.

Et opgør med vores arbejds- og kontrolkultur til fordel for en balance- og tillidskultur, som gør det muligt for alle at leve det gode liv, hvor rigdom også måles på andet end materielle goder.

Et mangfoldigt og tolerant Danmark, der tror på det bedste i mennesket og anerkender det enkelte menneskes universelle og ukrænkelige ret og værd, ser vores forskelligheder som en styrke, sikrer lighed for loven og reel ligestilling og tager større ansvar på globalt plan.

Frihed til natur

Forholdet mellem menneske og natur er centralt i Det næste Danmark. Vi mennesker er forbundet til naturen, som vi både lever af og sammen med. Derfor kan vi ikke skade naturen uden også at skade os selv – og derfor er vi ikke for alvor frie i en verden, hvor nattergalens sang og biernes summen med skræmmende hurtigt tempo bliver en sjældenhed.

Vi er heller ikke frie i en verden, hvor adgangen til rent drikkevand og giftfri fødevarer kan blive en mangelvare. Og vi er slet ikke frie i en verden, hvor adgangen til natur er betinget af den enkeltes sociale baggrund og økonomiske formåen. Så er jeg langt mere på linje med Zygmunt Bauman, når han siger, at frihed og ren luft har det tilfælles, at vi alt for ofte tager det for givet, indtil det bliver taget fra os.

I Det næste Danmark bør hensynet til naturen af den grund være hævet over de sædvanlige politiske uenigheder. Ikke alene bør alle have ret til at nyde naturen; naturen bør også have sine

egne rettigheder og egne områder, hvor den kan udfolde sig frit.

Som det er i dag, indskrænker vores samfund både nuværende og kommende generationers frihed til naturen, som lider under det nuværende vækstparadigme. Det skal vi lave om på.

Frihed til demokratiske og meningsfulde fællesskaber

I dag er vores samfundsøkonomi ikke i tilstrækkelig grad indrettet på en måde, der fremmer eller inviterer til demokratiske og ligeværdige fællesskaber. Det, man kunne kalde en relationsbaseret frihed – altså retten til at indgå i relationer med alt det både menneskelige og ikkemenneskelige, som vi har brug for for at overleve – har trange kår.

Derfor skal vi i fremtiden have modet til at gentænke samfundet og sikre, at det enkelte menneskes frihed og skaberkraft ikke kvæles af det store fællesskab, mens udfoldelsen af den enkeltes frihed omvendt ikke skader fællesskabet.

Den balance udfoldes bedst inden for rammerne af et stærkt, sundt og dynamisk demokrati, hvor alle har lige muligheder for at bruge deres frihed til at deltage i og påvirke det samfund, de selv er en del af.

Den demokratiske frihed kan ikke forløses i et samfund, hvor involveringen af borgerne i praksis er reduceret til valghandlinger med flere år imellem. Det er derfor en bunden opgave at sikre, at alle borgere har muligheden for at udleve og benytte deres demokratiske autoritet gennem et stærkt civilsamfund, politiske og sociale organisationer og ved deltagelse i forskellige former for fælleseje.

Den demokratiske frihedskamp handler derfor ikke kun om demokratisk deltagelse i snæver forstand. Den handler også om at sikre folkeligt ejerskab til den grønne omstilling og garantere nuværende og kommende generationers ret og adgang til ren energi, vand, luft og jord.

I dag er det sådan, at økonomisk frihed ofte bliver opfattet som forudsætningen for demokratisk frihed. Og selvom vi naturligvis skal sikre, at svage, syge og udsatte borgere har et anstændigt økonomisk råderum, er demokratisk frihed så meget mere. Det er også retten til en god og meningsfuld tilværelse, retten til at blive hørt og til at have medbestemmelse over eget liv.

Frihed til rige liv

Rige liv er så meget mere end økonomisk rigdom. Det handler om at sikre, at vi alle er frie

til at være dem, vi er – eller dem, vi eventuelt ønsker at være. Dermed handler retten til rige liv også om at være et helt menneske i ordets egentlige forstand. Om at leve i balance med krop og sind – både i arbejdsliv og familieliv. At vi føler, at vores liv er rigt på mening. At vi indgår i systemer og relationer, der fremmer kreativitet, skaberkraft og friheden til at blive den bedste version af os selv. Og at vi lever i et samfund, som er kendetegnet ved nogle rammer, som giver os friheden til at skabe en meningsfuld balance mellem arbejdsliv og familieliv.

Frihed er ikke kun materielt, men også sanseligt. Frihed er tid til samvær. Frihed er noget, man kan mærke, dufte, nyde, svømme i, spise. Frihed er den meningsfuldhed, som vi finder i fællesskabet omkring den rene og frie natur. Frihed er at bruge sin energi og skaberkraft på det, vi synes er meningsfuldt, og som gør os glade. Derfor har Det næste Danmark friheden til samvær og nærvær som et centralt omdrejningspunkt.

Frihed til lige rettigheder og muligheder

Et sidste element i frihedskampen handler om at sikre alle mennesker lige rettigheder og lige muligheder. Derfor skal vi strække os til det yderste for at passe på fællesskabets svageste og de mest udsatte grupper. Derfor skal vi sikre reel ligestilling mellem kønnene i vores samfund. Derfor skal vi omfavne forskellighed.

Desværre er vi i øjeblikket alt for villige til at gå på kompromis med vores basale frihedsrettigheder. Forbuddene mod tiggeri og hovedbeklædningsgenstande samt den øgede brug af overvågning og misbrug af helt almindelige menneskers data er blot nogle enkelte eksempler på en generel udvikling, hvor frihedsbegrebet misbruges til at underminere og begrænse borgernes frihed.

Den frihedsfortælling, der danner rammen for Det næste Danmark, skal derfor også handle om at genetablere vores retssikkerhed, så den gælder for alle uanset social, etnisk og religiøs baggrund.

For hvis vi forbryder os mod nogens frihed, forbryder vi os mod alles frihed. Det er netop det universelle ved menneskerettighederne, at de gælder for alle, der gør dem så smukke.

VEJEN TIL DET NÆSTE DANMARK

Dette udspil, som er mit bud på, hvordan vi når til Det næste Danmark, rummer ikke forslag, som jeg umiddelbart forestiller mig bliver fremsat i Folketingssalen i morgen eller om et år. Tidshorisonten er hovedsageligt noget længere.

Det er også grunden til, at kun få af idéerne i denne tekst relaterer sig direkte til Alternativets vigtigste og nok mest presserende dagsorden, nemlig den grønne dagsorden og kampen mod klimaforandringer.

I Alternativet ønsker vi, at Danmark allerede i 2035 er fossilfrit, hvilket er så stor en opgave, at vi skal i gang allerede i morgen. Derfor har vi også allerede anvist konkrete tiltag, der kan bringe os i mål med den grønne omstilling.

En anden grund til, at løsninger på klimakrisen ikke fylder meget, er, at målet med dette udspils mange idéer er at skabe et samfund, som i sin grundstruktur er bæredygtigt, hvorfor behovet for en national klimakamp ikke i samme grad vil være et nødvendigt prioritetsområde.

Når det er sagt, så har jeg lyst til at fastslå, at selvom meget i dette udspil er konkret, så er intet hugget i sten. Meget kan have tilsyneladende uoverskuelige konsekvenser, nogle tanker er ikke tænkt helt til ende, andre forslag forsøger at løse de samme udfordringer på forskellig vis, så det vil ikke give mening at indføre dem samtidig. Og kun få idéer er fuldt udviklet endnu, for det skal vi gøre sammen – med inspiration fra alle de kloge og inspirerende mennesker, der gør sig nogle af de samme tanker ude i verden.

Det er med alt dette i baghovedet, at dette udspil skal læses. Vivienne Westwood, som ud over at være modedesigner er en af mine yndlingsprovokatører, sagde engang, at den eneste måde, man kan påvirke verden, er gennem upopulære idéer. Jeg er godt klar over, at mange af idéerne i dette udspil vil blive betragtet som netop det. Upopulært drømmeri. Andre idéer vil uden tvivl blive bedømt som marxistiske, mens nogle helt tredje vil blive skudt i skoene, at de er taget direkte ud af minimalstaten. Til det vil jeg sige: Hverken et ensomt individ eller en omklamrende stat kan alene beskytte det, vi har tilfælles. Det kan vi kun gøre i fællesskab. Det er mit udgangspunkt.

Så for at det står helt klart: Alt er til diskussion – på nær ambitionen på vores fællesskabers og vores planets vegne. Som den kinesiske kunstner Ai Weiwei har udtrykt det, så er frihed retten til at stille spørgsmål ved alting. Ja, og for mig også at forestille sig alting anderledes. Det er det, jeg har givet mig i kast med. Med ambitionen om at forny, forbedre og forandre – ikke blot bevare.

Udspillet 10 fokusområder og de foreslåede 38 løsningsmuligheder er:

1 Grønne skove er guld

1. Giv naturen juridiske rettigheder
2. Skat på naturens ressourcer
3. Mindst 20 pct. naturzone
4. Et land uden affald

2 Fælles skaberkraft

5. Fælleseje: andelsbevægelse og kooperativer
6. Investerings- og udviklingsbank til andelsselskaber
7. Generationshuse
8. Pensionskasser, der investerer i fremtiden

3 En fair og bæredygtig økonomi

9. Opsplitning af banker
10. Opgør med ulighed gennem ejerskab
11. Nye arveregler
12. Omsætningsskat

4 Virksomheder, der rykker

13. Beløn virksomheder, der indfører tredobbelt bundlinje
14. Ingen skat for iværksættervirksomheder
15. Engagér fællesskabet i nye iværksætterprojekter
16. Offentligt indkøb hos bæredygtige virksomheder

5 Nyt syn på arbejde

17. Meningsfuld værdisætning af arbejde
18. Fra medarbejder til medskabere

6 Tid til rigere liv

19. 30-timers arbejdsuge
20. Borgerløn
21. Et års uddannelse hvert tiende år

7 Borgernes demokrati

22. Borgerting
23. Demokratisk værnepligt
24. Reel ligestilling

8 Det hele menneske

25. Fælles ansvar for trivsel og velvære
26. En god start på livet
27. Mere gratis kunst og kultur
28. Friere udfoldelse for det spirituelle menneske
29. Kultur som social løftestang

9 Digital oplysningstid

30. Grundlovssikrede digitale frihedsrettigheder
31. Data til vores fordel
32. Styrk den mediebarne samtale
33. Begræns det kommercielle samfund
34. Sociale medier som public service-opgave

10 Det bedste land for verden

35. Frihedsrettigheder for alle
36. Danmark som humanitær stormagt
37. Velkommen til mennesker på flugt
38. Ikke bare det bedste land i verden

GRØNNE SKOVE ER GULD

1 Burde vi som samfund ikke værdisætte fuglefløjt i skoven, biernes summen og bølgerne brus langt højere, end tilfældet er i dag? Spørger I mig, er et rigt dyreliv, en fri og vild natur og levende, grønne skove guld værd. Min vision for Det næste Danmark er derfor, at vi bliver meget bedre til at passe på den natur, vi har, for når først vi har mistet den, er den væk for altid. Vores egen frihed er betinget af, at naturen også er fri.

Danmark er i dag et af de lande i verden med mindst natur. Over halvdelen af vores areal er landbrugsjord, vi er et af de lande i EU med den ringeste naturbeskyttelse, og stadig flere fugle, pattedyr og andre arter er truede. Det viser kun alt for godt, hvordan presset på naturen, f.eks. kyster, vandmiljø, enge, overdrev og skove, er vokset de senere år. Og så viser det frem for alt, at det er på tide, at vi mennesker erkender, at naturen ikke er vores ejendom, og at vi bør udvise langt mere respekt og empati over for alle de former for liv, vi deler planeten med. Selvom planter og dyr har værdi for os, må vi ikke glemme, at de først og fremmest har værdi i sig selv. Derfor skal vi i fremtiden blive bedre til at indrette vores liv, økonomi og samfund i balance – i stedet for i konkurrence – med natur, miljø, klima og dyreliv.

I Det næste Danmark – vores børnebørns Danmark – skal det én gang for alle slås fast, at naturens behov er vigtigere end ønsket om vækst. Det tror jeg kun kan sikres, hvis vi går mere radikalt til værks. Kunne man eksempelvis forestille sig, at vi i Danmark prøvede noget nyt, men egentlig ganske ukontroversielt: at føre naturpolitik på naturens egne præmisser, for naturens egen skyld? Og kunne vi fra politisk side sørge for, at der bliver mere plads til dyrene og alle de planter og alt det liv, som vi deler planeten med, men som vi i dag er ved at isolere og fortrænge?

1. Giv naturen juridiske rettigheder

I langt de fleste lande er det i dag sådan, at meget af naturen bliver betragtet som nogens ejendom, og at ejerne har ret til at ødelægge økosystemer og natur, hvis de vil. Sådan bør det ikke være i fremtiden. På samme måde som vi borgere i dag har basale frihedsrettigheder, bør naturen også have en ret i sig selv, så vi skaber et ligeværd og en samhørighed.

Rundtomkring i verden arbejder græsrodder,

organisationer og politikere allerede nu med forskellige modeller, der kan sikre naturen rettigheder. Det drejer sig bl.a. om at give økosystemer og arter status som juridisk 'person', ligesom man har gjort det med virksomheder. Målet er at understrege, at naturen – fordi den har værdi i sig selv – har en selvstændig ret til at leve og leve godt. Hvis naturen bliver rettighedshaver, kan dens rettigheder således blive beskyttet.

Ecuador blev i 2008 det første land til at anerkende naturens rettigheder i sin forfatning,

“I Det næste Danmark skal vi følge de gode eksempler og give naturen dens egne juridiske rettigheder. Helst skulle disse rettigheder sikres i grundloven.”

mens Bolivia med Moder Jord-loven har side-stillet naturens rettigheder med menneskets. I New Zealand har man givet en flod og dens økosystem samme juridiske status som en person og garanteret dens sundhed og trivsel, mens Gangesfloden i Indien er tildelt menneskerettigheder. Også lokalt er der flere, der har løftet naturens rettigheder, f.eks. i staten Pennsylvania i USA, hvor flere byer – herunder Pittsburgh – har givet naturen dens egne rettigheder, hvilket har været med til at forhindre fracking i området.

I Det næste Danmark skal vi følge de gode eksempler og give naturen dens egne juridiske rettigheder. Helst skulle disse rettigheder sikres i grundloven, men der er, som det fremgår, flere forskellige muligheder. Også blidere udgaver, hvor fokus er på borgerne. I Norge er borgernes ret til et sundt miljø eksempelvis skrevet ind i grundloven.

I forlængelse af at anerkende naturens rettigheder ville det også være naturligt at betale naturen for de ressourcer, den stiller til rådighed, og som vi tager fra den. Burde vi ikke på en eller anden måde kompensere skoven for dens tømmer og naturen for dens tab af ressourcer, når vi fremstiller varer og produkter, og geninvestere pengene i at skabe bedre vilkår for naturen? Islands Piratparti har allerede nu barslet med idéer om, at man

skal betale rente for brug af naturens ressourcer, hvilket kunne være oplagt at lade sig inspirere af.

2. Skat på naturens ressourcer

Hele verden står med et akut behov for at reducere presset på naturen og klodens ressourcer. Desværre er det endnu ikke lykkedes at udvikle de løsninger, der skal til for at tæmme vores voldsomme overforbrug. En international resourceskat kan imidlertid være en del af svaret, fordi det indebærer, at vi kompenserer naturen for de omkostninger, som brugen af ressourcer og produktionen af varer og produkter medfører.

Foruden at begrænse brugen af ressourcer kan indførelsen af en resourceskat forhåbentlig bidrage til at fremme recirkulationen af materialer og ressourcer, fordi det økonomisk bliver mere rentabelt at genanvende meget af det, som i dag ofte afbrændes eller deponeres. Vigtigst af alt er det dog at slå fast, at vi lever på en planet med begrænsede ressourcer, og at det derfor kun er rimeligt, at vi som samfund, borgere og erhvervsliv kræver, at der betales en pris til naturen som kompensation for dens tab af ressourcer m.m.

3. Mindst 20 pct. naturzone

I Danmark bruges over halvdelen af jorden som sagt til landbrugsproduktion. Det har store konsekvenser for naturens mangfoldighed, ligesom det har konsekvenser for vores drikkevand og vores klimabelastning. Dertil er det som bekendt kun en meget lille del af Danmark, der er dækket

“I Det næste Danmark – vores børnebørns Danmark – skal det én gang for alle slås fast, at naturens behov er vigtigere end ønsket om vækst.”

af natur, og store dele af den natur er fortsat underlagt produktionsinteresser, der forarmer biodiversiteten og andre naturværdier.

Lad os da vende den udvikling på hovedet og give naturen mere plads. Lad os sørge for, at naturen kommer til at udgøre mindst 20 pct. af Danmarks areal, men vel at mærke 20 pct., hvor natur og biodiversitet har førsteprioritet. Det kan

gøres ved at oprette en egentlig naturzone i planloven, hvor produktion ikke finder sted, og hvor naturen og biodiversitet har førsteprioritet. Det vil sikre en meget mere rig natur og dermed også rigere naturoplevelser, end vi kender i dag.

Danmark er internationalt forpligtet til at bremse tilbagegangen af biodiversitet (det går ikke særlig godt med at nå det mål), så ville det ikke være mere ambitiøst faktisk at øge naturens mangfoldighed markant og give plads til mere fri og vild natur? Det synes jeg.

Omlægningen skal primært ske ved opkøb af produktionsskov og landbrugsjord, omlægning af statsskov til urørt skov og sikringen af større sammenhængende arealer, hvor betingelserne for mere selvopretholdende natur genetableres,

f.eks. ved udsætning af større planteædere såsom vildheste og elge.

I forhold til en række andre lande fylder naturen meget lidt i Danmark. I Slovenien er tæt på 40 pct. af arealet eksempelvis Natura 2000-områder, mens over 35 pct. af det tyske landareal er under en eller anden form for beskyttelse.

4. Et land uden affald

Vi har som menneskehed et helt enormt forbrug af ressourcer. Mange – og for mange – af disse ressourcer bruges kun én gang, inden de smides væk eller brændes af, til trods for at vi lever på en planet, som har begrænsede ressourcer, og som skal stille ressourcer til rådighed for flere og flere milliarder af mennesker.

Brug og smid væk-kulturen er ikke blot et problem, når naturen bliver fyldt med affald (se blot på, hvordan vores forbrug af plastik skaber problemer, når det ender i naturen og optages i fødekæden eller forstyrrer og ødelægger økosystemer); det er også spild af ressourcer, som i stedet kunne være blevet genanvendt og komme til gavn på nye måder.

I dag er vi et af de lande, der smider mest væk, men visionen bør i stedet være at skabe et land uden affald. Et land, hvor alt affald ses som en ressource, der kan bruges på nye måder. Et land med en cirkulær økonomi, hvor vi udviser større respekt for de ting, vi producerer, og det økologiske fodaftryk, de efterlader.

FÆLLES SKABERKRAFT

2 I et historisk perspektiv kan nøglen til Danmarks fremgang i høj grad tilskrives vores evne til at forløse fællesskabets skaberkraft. Det var også sådan, andelsbevægelsen startede, og det var sådan, højskolebevægelsen startede.

Og helt oplagt findes velfærdssamfundets styrke og succes i fællesskaberne – stærke, opfindsomme og meningsfulde fællesskaber, som samler og frisætter mennesker, som bygger på sammenhold og empati, og som giver alle mennesker lige muligheder for at leve det gode liv og sikrer friheden til at udfolde sine drømme og talenter.

Noget tyder altså på, at vi i Danmark er temmelig gode til at udnytte den ild, det drive og den skaberkraft, som kan mobiliseres gennem meningsfulde fællesskaber. Den evne skal i endnu højere grad i spil i fremtiden. Mulighederne for at etablere, eje og drive forbruger-, medlems- og medarbejderejede virksomheder skal styrkes. Det skal være lettere at gøre ejerskab til medejerskab, medarbejder til medskaber, jobtager til jobskaber, modborger til medborger og ansat til andelshaver. Gør vi det, er jeg sikker på, at vi kan sætte gang i den næste store sociale innovationsbølge, som kan tage Danmark til næste niveau.

Spørgsmålet er, hvordan vi kan udbrede og eksperimentere med helt nye strukturer, modeller og ejerskabsformer, der udfordrer eller forbedrer de systemer og modeller, vi har i dag. Hvordan kan vi kombinere det bedste fra den offentlige, den private og den frivillige sektor og skabe en fjerde sektor.

Personligt tror jeg, at der skal reformer til, hvis vi skal forløse fællesskabets potentiale. Men der er brug for flere indsatser, hvis vi skal skabe et nyt gearskift, en mere blandet økonomi og øge antallet af borgere, der tager del i økonomien på en ny måde.

5. Fælleseje: andelsbevægelse og kooperativer

Andelstanken er for mig at se en unik måde at kombinere ønsket om at tæmme den frie markedsøkonomi med ønsket om at sikre og fremme den enkeltes og fællesskabets frihed og skaberkraft. Derfor skal det generelt være lettere og mere attraktivt at starte et kooperativ, en andelsbevægelse, et produktionskollektiv eller et fælles jordlaug.

Antallet af fællesskabsbaserede produktionsvirksomheder skal ideelt set fordobles over

en tiårig periode. Det kræver en række ændringer af vores nutidige love og regler. Her er mulighederne mange, og måske bør vi ligefrem indføre en egentlig lovgivning for kooperativer. Man kunne eventuelt lade sig inspirere af Italien, hvor man har en almindelig kooperativlov og en anden lov for sociale kooperativer. Desuden bør denne lov udvikles, så fællesskabsbaserede virksomheder, der eksperimenterer med alternative ejerskabsformer over både kapital og (natur)ressourcer, generelt tilgodeses.

Et andet greb, der kan tages i brug, er at gøre det lettere og mindre bureaukratisk at etablere nye hybridmodeller og -virksomheder, hvor private, civile og offentlige kræfter træder sammen og deler ejerskabet mellem sig. Det forudsætter bl.a., at der etableres nye støtteordninger, og at der skabes bedre muligheder for økonomisk, organisatorisk og juridisk rådgivning til nye typer andelsinitiativer. Sidst, men ikke mindst er det vigtigt, at adgangen til startkapital og finansiering for medarbejder- og forbrugerejede virksomheder lettes, hvorfor det bør overvejes, om pengeinstitutter skal tilbyde medarbejder- og forbrugerejede virksomheder en form for positiv særbehandling.

6. Investerings- og udviklingsbank til andelsselskaber

Som det ser ud i dag, skal vi være heldige, hvis de sidste små sparekasser og andelskasser stadig findes om nogle årtier. Derfor skal andelsbevægelsen sikres af en række økonomiske incitamenter, der sammen kan skabe en fordelagtig økonomisk infrastruktur for fælleseje. Vi bør også sikre adgang til startkapital og finansiering for den nye andelsbevægelse. Derfor er det oplagt at oprette en særlig offentlig investerings- og udviklingsbank, der er målrettet investeringer i andelsbaserede og medarbejder- og forbrugerejede virksomheder.

Desuden kunne man overveje at oprette en andelsfond, hvor en vis del af overskuddet fra andelsbaserede virksomheder og kooperativer kanaliseres videre til andre nystartede selskaber. Overskuddet i kooperativer bør være skattefrit, når det geninvesteres i virksomheden, og kan med fordel overgives til en sådan andelsfond.

7. Generationshuse

Vi får ikke styrket vores fællesskaber og det, vi sammen kan opnå ved at være hinanden nærmere, hvis vi ikke også ser på måden, vi bor på. Der er en tydelig tendens til, at skellet mel-

lem generationer bliver større og større. At samværet på tværs af alders- og samfundsgrupper svækkes. Samtidig bor flere og flere danskere alene, hvilket for mange er en kilde til ufrivillig ensomhed. Det kan og skal vi gøre noget ved.

Vi bliver nødt til at foretage radikale greb for at tænke mere nærvær og omsorg ind i vores grundlæggende infrastruktur. I en tid, hvor

“Mulighederne for at etablere, eje og drive forbruger-, medlems- og medarbejderejede virksomheder skal styrkes. Det skal være lettere at gøre ejerskab til medejerskab, medarbejder til medskaber, jobtager til jobskaber, modborger til medborger og ansat til andelshaver.”

omsorg og nærvær er en mangelvare, kan staten og den offentlige sektor på den måde være med til at understøtte de nye fællesskaber og sikre større sammenhængskraft i vores samfund gennem øget interaktion på tværs af generationer.

For at styrke sammenholdet på tværs af generationer og etniciteter kan vi integrere fremtidens institutioner, så eksempelvis plejehjem, kollegier, børnehaver, vuggestuer osv. vil være under samme tag, kaldet generationshuse. Med de dygtige og visionære arkitekter, vi har herhjemme, er det nærmest kun fantasien, der sætter grænser for, hvordan det kan udformes, ligesom man kan lade sig inspirere af erfaringer fra udlandet, bl.a. England, Japan, Australien og Singapore, hvor lignende initiativer har været succesfulde.

Modellen kan med fordel også bruges til at udvikle nye private boformer, hvor kernefamilieidealet kombineres med det bedste fra kollektivbevægelsen. Generationshusene kan styrke vores fællesskaber på tværs af generationer, styrke videns- og erfaringsdeling mellem

faggrupper og styrke omsorgen og trivslen for vores børn og ældre og for hinanden.

Samtidig skal vi gøre det nemmere og billigere at bo i større enheder, som er økonomisk og socialt forpligtende fællesskaber på tværs af alder, økonomi og baggrund. Derfor skal man ikke blot udvide antallet af almene boliger i hele landet, men også skabe nye boligformer, som understøtter vores fællesskabsstrukturer.

8. Pensionskasser, der investerer i fremtiden

Vores pensionskasser forvalter og investerer

tusindvis af milliarder, der i bund og grund tilhører os allesammen. Så meget desto vigtigere er det, at disse penge – fællesskabets penge – investeres ud fra, hvad der netop er bedst for fællesskabet, og at pengene i højere grad end i dag placeres under hensyntagen til både den økonomiske, sociale og miljømæssige bundlinje.

Selvom klima og miljø er rykket højere op på dagsordenen hos mange pensionsselskaber, er mange pensionsmidler fortsat investeret i tiltag, der modarbejder en seriøs bæredygtig omstilling. Det er etisk uforståeligt, og derfor burde det laves om.

I Det næste Danmark skal loven om pensionskasser ændres. Som minimum skal det fastlægges ved lov, at hensynet til social og miljømæssig bæredygtighed bliver et krav på lige fod med kravet om risikospredning og finansielt afkast af investeringerne, men man bør også overveje nye tiltag, der gør det endnu mere attraktivt for pensionsselskaberne at foretage bæredygtige investeringer.

EN FAIR OG BÆREDYGTIG ØKONOMI

3 Ifølge Thomas Piketty har væksten i formuer og en intens koncentration af kapital på globalt plan skabt så voldsom og systematisk en ulighed, at det er svært at forestille sig, at en udligning i lønindkomster og omfordeling gennem et progressivt skattesystem alene kan kompensere for skævvridningen.

De senere år har vi set, hvordan den stigende ulighed også for alvor er begyndt at slå igennem i Danmark. Mens de rigeste danskere siden 2002 er blevet meget rigere, er de fattigste blevet fattigere. Gruppen af medborgere, der lever under fattigdomsgrænsen, er vokset kraftigt siden årtusindskiftet, og ifølge Arbejderbevægelsens Erhvervsråd ejer de rigeste 10 pct. af danskerne i dag lige så meget som de 70 pct. fattigste tilsammen.

En væsentlig årsag til, at den økonomiske ulighed vokser i Danmark, er kombinationen af en række økonomiske fattigdomsreformer, f.eks. kontanthjælpsloftet, og en særdeles skæv fordeling af velstanden. Men ikke mindst betyder det faktum, at afkastet på formue er højere end afkastet på arbejde, at uligheden mellem rig og fattig stiger og stiger.

Den skævere fordeling af velstanden er en trussel mod fællesskabet. Fordi de store forskelle mellem rig og fattig underminerer sammenhængskraften i vores samfund. Fordi pengekoncentration fører til magtkoncentration. Og fordi ulighed

“Den skævere fordeling af velstanden er en trussel mod fællesskabet.”

giver os vidt forskellige livsvilkår og -muligheder. For at sætte det på spidsen kan man i mine øjne ikke have reelt demokrati, hvis vi ikke også har økonomisk demokrati.

På kort sigt er det naturligvis et mål at afskaffe de forskellige fattigdomsydelser, der dokumenterbart presser tusindvis af danske børn og deres familier ud i fattigdom. Men på længere sigt er der behov for mere vidtgående forslag. Vi skal dæmme op for de overdrevne kapitalbeholdninger og kapitalophobningen i samfundet.

Måske skal vi omlægge dele af skattesystemet, så vi sikrer en fair finansiering af vores fælles velfærd, der retter sig mindre mod arbejde og

mere mod formue? Måske skal vi turde røre ved nogle af de ting, der for mange er nærmest urørlige, f.eks. arv, ejendom og formue, men som de facto er blandt de mest ulighedsskabende faktorer i samfundet? Og måske skal vi ligefrem ændre ved hele måden, vi har skruet finanssektoren sammen på?

9. Opsplitning af banker

Den økonomiske krise i 00'erne har på skræmmende vis demonstreret, hvorfor vi skal sætte grænser for uhæmmet økonomisk vækst og økonomisk spekulation. Finanskrisen tvang ikke bare den globale økonomi i knæ, men viste også, at det i krisetider som regel er helt almindelige skatteydere, dvs. fællesskabet, der må betale prisen for spekulanternes fejl og tvivlsomme dispositioner.

For at undgå kommende finanskriser og forhindre en ny situation, hvor helt almindelige mennesker må finansiere bankernes og finanssektorens bistand, er det værd at undersøge, om løsningen er at dele finans- og banksektoren op i to separate sektorer. En sektor med almindelige forretningsbanker og en anden del bestående af de øvrige finansielle institutioner.

Foruden en opdeling af bankerne kunne vi kigge mere seriøst på mulighederne og fordelene ved at omlægge pengesystemet i Danmark til det, man kalder et 'full reserve'-banksystem. Her må bankerne kun låne penge ud, som de allerede har modtaget gennem kundernes indskud eller via lån fra nationalbanken. Dette vil dels minimere risikoen for nye finanskriser, dels skabe et mere økonomisk bæredygtigt system med en stabil pengemængde.

10. Opgør med ulighed gennem ejerskab

For at værne om vores jord og vores fællesskaber skal vi tage en grundig diskussion af, hvordan rammerne og de lovmæssige forudsætninger for at købe og eje land og ejendom i vores samfund skal se ud. Det gælder ikke mindst retten til at blive ekstremt rig på at eje, opkøbe og spekulere i jord og ejendom. Mit mål er som sådan ikke at mindske mængden af rettigheder, men at sætte andre rettigheder end retten til økonomisk frihed for de få i højsædet.

Målet med at diskutere vores lovgivning om ejerforhold er at skabe et samfund, der kan understøtte udviklingen af en social og økonomisk infrastruktur, som ikke har materiel berigelse som mål, men derimod respekt og mulighed-

er for mennesker og miljø som sit sigte. Helt grundlæggende er ønsket, at individer såvel som virksomheder i mindre grad ejer den jord, de dyrker, bygger eller bor på, men låner den af fællesskabet. Der er naturligvis mange nuancer og potentielle gråzoner i det princip, men essensen i tilgangen er at tage et modigt og radikalt skridt for at modvirke både privatiseringen og kommercialiseringen af vores land, vores jord og vores naturressourcer.

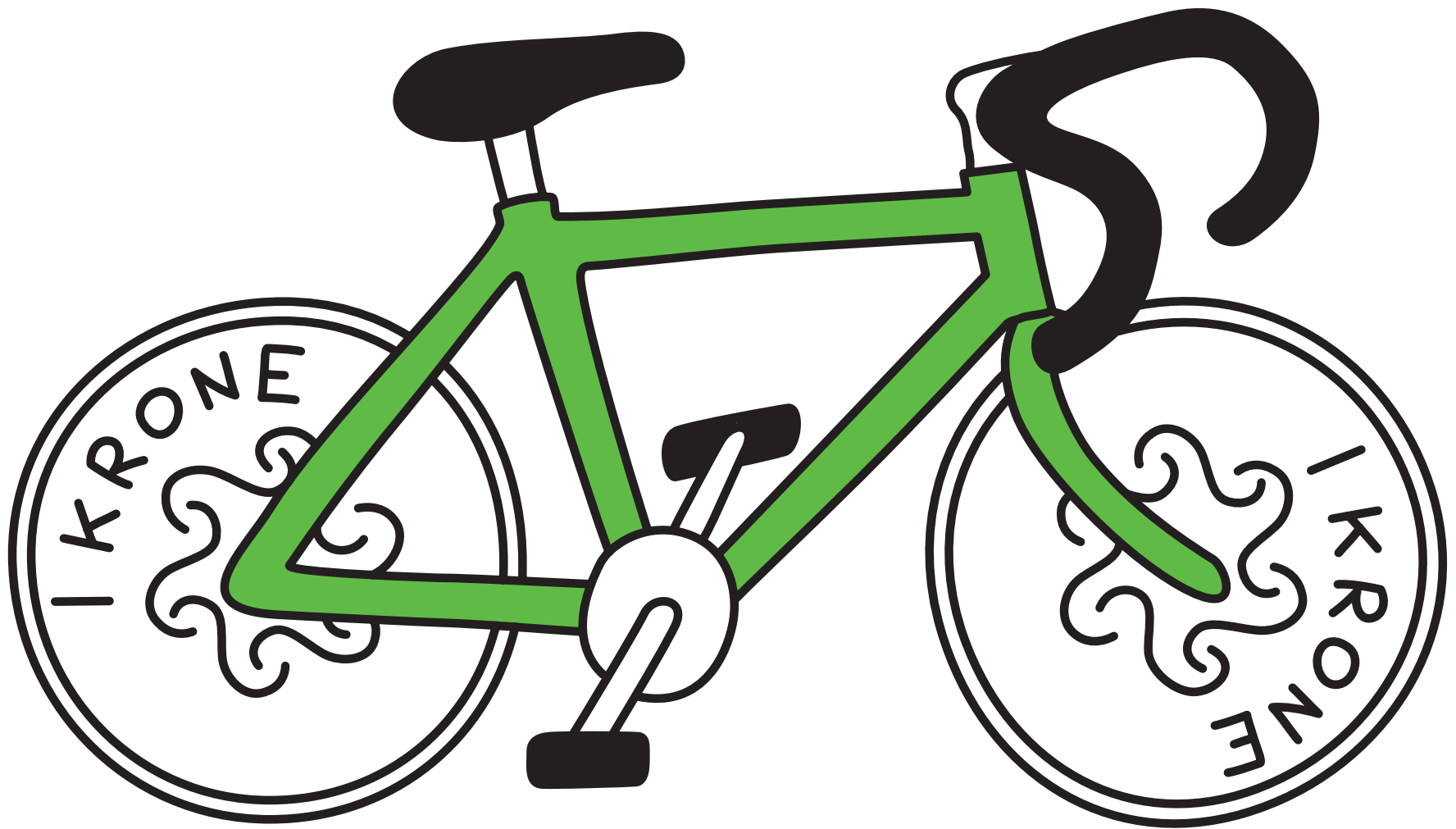
I Det næste Danmark bør vi som minimum begrænse store kapitalfondes muligheder for at spekulere i opkøb af land og ejendom med henblik på fortjeneste. Men vi skal også turde diskutere, om det er fair og hensigtsmæssigt, at værdistigninger på jord og ejendom tilkommer den enkelte i samme grad, som tilfældet er i dag. Om det er sundt for vores demokrati, at mulighederne for at blive meget rig gennem ejerskab er for vide.

Vi bør finde måder, hvorpå den værdistigning, som skabes mellem køb og salg, i højere grad geninvesteres i samfundet – f.eks. i sociale, kulturelle og bæredygtige projekter. Naturligvis skal man have mulighed for at eje og trække de penge ud, man har investeret i en ejendom. Men man bør i min optik ikke kunne blive rig alene af at eje ejendom eller opkøbe land – og vigtigst af alt: Man bør ikke risikere at blive hægtet af den økonomiske udvikling, blot fordi man ikke ejer en bolig eller en ejendom.

11. Nye arveregler

Store nedarvede værdier er ifølge Thomas Piketty en meget ulighedsskabende faktor i samfundet, fordi det typisk er de mennesker, der i forvejen har mest, som arver de største pengesummer. Det er hverken logisk eller demokratisk sundt, at store kapitalsummer går i arv på den måde, som de gør i dag, fordi det fastholder en skæv fordeling af velstanden. Samtidig er det heller ikke grundlæggende socialt retfærdigt, at enorme formuer går i arv, som de gør i dag, fordi det stiller mennesker vidt forskelligt fra fødslen. Mit udgangspunkt er og har altid været, at man som menneske ikke skal fødes ind i særligt privilegerede eller særligt upriviligerede kår. Tværtimod: Alle mennesker skal som udgangspunkt have lige gode muligheder for at skabe sig et godt liv og blive den bedste udgave af sig selv.

Som den økonomiske moralfilosof Adam Smith har betonet, er det svært at forsvare retten til, at mennesker skal kunne disponere over

deres formuer, når de ikke er her længere. I fremtiden skal man naturligvis også kunne arve personlige genstande, ejendom med affektionsværdi og mindre pengesummer – men vi skal begrænse mulighederne for at få overdraget store ejendomsbesiddelser og formuer, blot fordi man er født i en bestemt familie.

Jeg forestiller mig en ny og progressiv arveafgift som en del af løsningen på, hvordan vi skaber et mere retfærdigt samfund. En model, hvor alle dem, der arver relativt lidt, arver lidt mere, mens alle dem, der arver relativt meget, arver mindre. F.eks. kunne en progressiv arveafgift udformes på den måde, at man sænker afgiften for alle beløb under en million og hæver den markant for alle beløb over en million. Stiger uligheden fortsat, bør vi kontinuerligt justere afgiftssatsen.

Når det kommer til familievirksomheder, kan

fordelagtige arveregler etableres, hvis man eksempelvis involverer medarbejderne i ejerskabet.

12. Omsætningskat

Mange virksomheder – især techgiganter og andre multinationale selskaber – bidrager ikke eller kun meget begrænset til samfundet via skattebetaling. Det er naturligvis uholdbart, at nogle af verdens rigeste virksomheder snor sig uden om at betale skat og dermed undergraver de samfundsstrukturer, som har bidraget til at gøre dem succesfulde.

I den forbindelse er en gradvis omlægning af selskabsskatten til en skat på virksomheders omsætning en mulighed. Selskabsskatten er på 18 år faldet med 12 procentpoint fra 34 pct. til at udgøre de nuværende 22 pct. af virksomhedernes skattepligtige overskud. Ved at flytte skattepligten fra overskud til omsætning kommer bidraget

i højere grad til at minde om den almindelige danskers, der som bekendt betaler skat af sin løn og ikke det overskud, der er tilbage, når alle regninger er betalt.

Ordningen kan skrues sammen, så det især er de multinationale selskaber, der i dag ikke bidrager, der kommer til at bidrage markant mere, mens danske virksomheder, der i dag betaler selskabsskat, ikke kommer til at bidrage på højere niveau end i dag.

EU-Kommissionen foreslog i foråret 2018 en målrettet omsætningskat, som kan virke til inspiration. Det er selvfølgelig et mål, at en omsætningskat som beskrevet ovenfor implementeres internationalt, idet problemstillingen i sit udgangspunkt er international, selvom konsekvenserne kun mærkes i de enkelte lande, hvor skattebetalingen i dag udebliver.

VIRKSOMHEDER, DER RYKKER

4

Alle skal tilskyndes til at hjælpe en seriøs bæredygtig omstilling på vej – både borgere, stat og virksomheder. Dansk erhvervsliv bliver en afgørende medspiller i realiseringen af Det næste Danmark. Vi kan ikke gøre

det uden virksomhederne. Heldigvis har vi allerede masser af virksomheder, der har taget og fortsat tager et stort ansvar, når det handler om at sikre planetens fremtid. Det skal de også gøre i fremtiden – og det ved jeg, de fleste gerne vil.

Det næste Danmark skal være karakteriseret af en endnu stærkere og endnu mere samfundsnyttig erhvervs- og iværksætterkultur. Nye virksomheder skaber nye jobs, og ifølge Iværksætterbarometeret 2016 har de historisk set stået

“Det næste Danmark skal være karakteriseret af en endnu stærkere og endnu mere samfundsnyttig erhvervs- og iværksætterkultur.”

for 45 pct. af nettojobskabelsen i Danmark. Samtidig er der næppe tvivl om, at små og mellemstore virksomheder er helt essentielle for at fastholde og udvikle den kreativitet, innovationsevne og sociale opfindsomhed, som vi skal leve af i Det næste Danmark.

Spørgsmålet er, hvordan vi gør det muligt for virksomheder og nye iværksættere at rykke og understøtte en bæredygtig omstilling. Kan vi f.eks. gøre det lettere og mere attraktivt at investere i og starte nye virksomheder? Og kan vi øge virksomhedernes incitament til at indføre en tredobbelt bundlinje?

13. Beløn virksomheder, der indfører en tredobbelt bundlinje

Virksomhederne spiller en central rolle i at skabe et mere bæredygtigt samfund. Derfor bør de virksomheder, der indfører og opererer med en tredobbelt bundlinje, belønnes, hvis de lever op til en stribe krav. Det kan eksempelvis være i form af, at virksomheder, der forpligter sig til også at have et samfundsmæssigt eller miljømæssigt formål og demonstrerer effekten af

netop det, opnår markante skattefordele eller på anden vis belønnes for deres samfundsansvar.

14. Ingen skat for iværksættervirksomheder

Det næste Danmark skal understøtte en udvikling, hvor det er lige så almindeligt at være jobtager som jobskaber. Fra politisk side skal vi gøre det lettere at investere i og starte en iværksættervirksomhed og overveje, hvordan vi bedst kan understøtte en sådan udvikling. Vi bør sikre, at alle iværksættervirksomheder, eller i det mindste dem, der er grønne eller socialøkonomiske, slipper for at betale skat i eksempelvis de første år af deres levetid, eller indtil de når en vis størrelse, så de får bedre mulighed for at udfordre og konkurrere med de etablerede og store virksomheder på markedet.

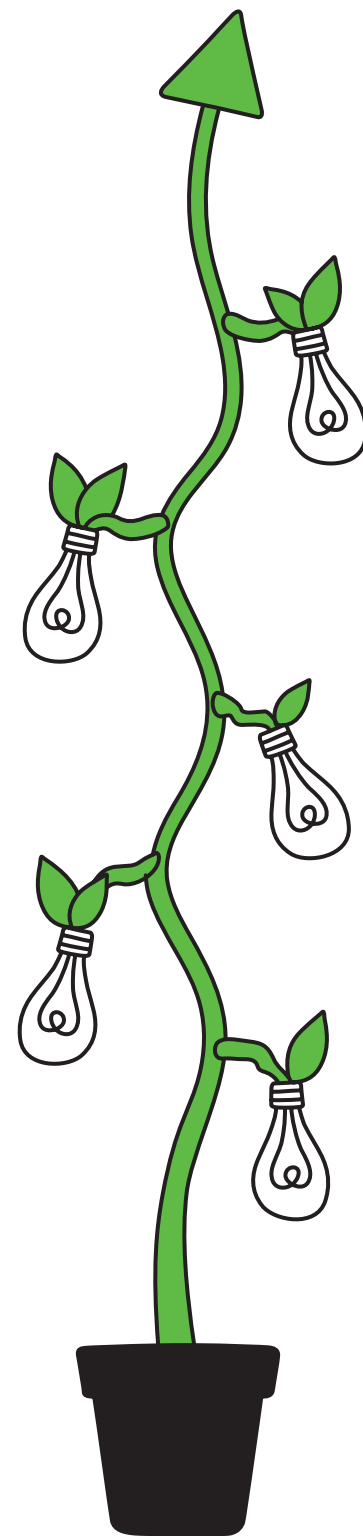
15. Engager fællesskabet i nye iværksætterprojekter

Fællesskabets engagement og skaberkraft skal bruges til at styrke dansk iværksætteri. Det kræver imidlertid en ændring af nogle af de regler og love, som i dag udgør en væsentlig barriere for, at nye virksomheder får succes. F.eks. skal vi arbejde for, at det bliver lettere at brede ejerskabet ud og engagere flere i udviklingen – eller finansieringen – af nye iværksætterprojekter. Gennem forskellige tiltag, f.eks. udbredelsen af medarbejderaktier og mere tidssvarende regler og mindre bureaukrati, når det kommer til crowdfunding, kan vi styrke rammerne om den danske iværksætterkultur. Sidst, men ikke mindst skal mere og bedre undervisning i iværksætteri på tværs af uddannelsesniveauer understøtte ambitionen om, at flere i fremtiden skal have mulighed for og mod på at starte og udvikle deres egen virksomhed.

16. Offentligt indkøb hos bæredygtige virksomheder

Det offentliges indkøb beløber sig hvert år til ca. 300 milliarder kroner, og det har derfor stor betydning for virksomhederne og for samfundet

“Hele det offentliges indkøb i Det næste Danmark skal derfor ske hos bæredygtige virksomheder.”

som helhed, hvordan det offentlige køber ind. Det offentliges indkøb bør i langt højere grad være med til at understøtte bæredygtige virksomheder og bæredygtig produktion, end tilfældet er i dag. Hele det offentliges indkøb i Det næste Danmark skal derfor ske hos bæredygtige virksomheder, som ikke kun opererer med en økonomisk bundlinje, men også en social og/eller miljømæssig bundlinje, eller som lever op til internationalt anerkendte standarder, som man eksempelvis kender fra den internationale standard B Corporation.

NYT SYN PÅ ARBEJDE

5 Den måde, som vi har organiseret vores arbejde, og som vi lever vores arbejdsliv på, er for alt for mange mennesker ikke en garanti for mening og lykke. Tværtimod. For mange er arbejdsmarkedet blevet et virvar af stress, chancer,

unfair hierarkier og ensformighed. Vi arbejder for økonomien, men i virkeligheden burde den arbejde for os. Samtidig er det nærmest blevet normen, at det at gå på arbejde skal lede til selvrealisering og være dybt meningsfuldt – men virkeligheden er, at alt for mange mennesker har svært ved at finde en dybere mening med deres arbejde. Enten fordi de varetager rutineprægede opgaver, har for travlt, eller fordi de simpelthen lægger større vægt på at skabe mening med livet i deres fritid.

Der er efterhånden meget, der peger på, at vi nu bør stoppe op og sætte spørgsmålstejn ved vores arbejdskultur og arbejdsliv. Skal det være en naturgiven sandhed, at vi skal arbejde otte timer om dagen, fem gange om ugen? Er det kun gennem arbejdet, at vi skal finde mening? Og kan vi udforme arbejdet på en anden måde, så det giver mere mening for den enkelte og styrker fællesskabet?

At revurdere vores syn på arbejde ligger i sin forlængelse af behovet for at erstatte uhæmmet og ubæredygtig vækst med mere fællesskab og kvalitet, ligesom det harmonerer med behovet for at bekæmpe stress og ensomhed. Og vigtigst af alt, så åbner det op for et opgør med den nuværende konkurrencestatslogik, hvor mennesker først og fremmest ses som nyttevæsener i stedet for (sociale) skabervæsener.

17. Meningsfuld værdisætning af arbejde

At skabe et nyt syn på arbejde starter med en markant udligning af de økonomiske forskelle i indtægter og et opgør med den måde, hvorpå vi værdisætter arbejde i dag. En reel reform og demokratisering kræver, at vi tør tage vores belønningssystem for arbejde op til revision. F.eks. burde vi spørge: Hvorfor belønner vi ikke dem, der udfører nogle af de mest afgørende samfundsopgaver – sygeplejersker, pædagoger og skolelærere – bedre?

Værdisætningen af det arbejde, der udføres i vores samfund, sender – trods fagbevægelsens gode arbejde gennem over et århundrede – et ofte helt forkert signal om, hvilken opgaveløsning der skaber værdi og mening for samfundet. Den

nuværende værdisætning af arbejde matcher for sjældent arbejdets reelle betydning og vigtighed. Derfor er det oplagt at arbejde med en model for lønudligning, som på sigt kan supplere borgerlønnen. Det kan sikre en model for lønudligning, der ikke kun varetager interesserne for de grupper, der er repræsenteret af fagbevægelsen. Så vi skaber en lønligestilling, der ikke kun kommer velorganiserede grupper til gode.

18. Fra medarbejder til medskaber

Det lyder banalt, men ikke desto mindre er det vigtigt at understrege, at der er brug for, at vi praktiserer demokratiet, før vi kan forstå det. Det gælder også demokrati på arbejdspladsen og den enkeltes mulighed for at øve indflydelse på sit arbejde.

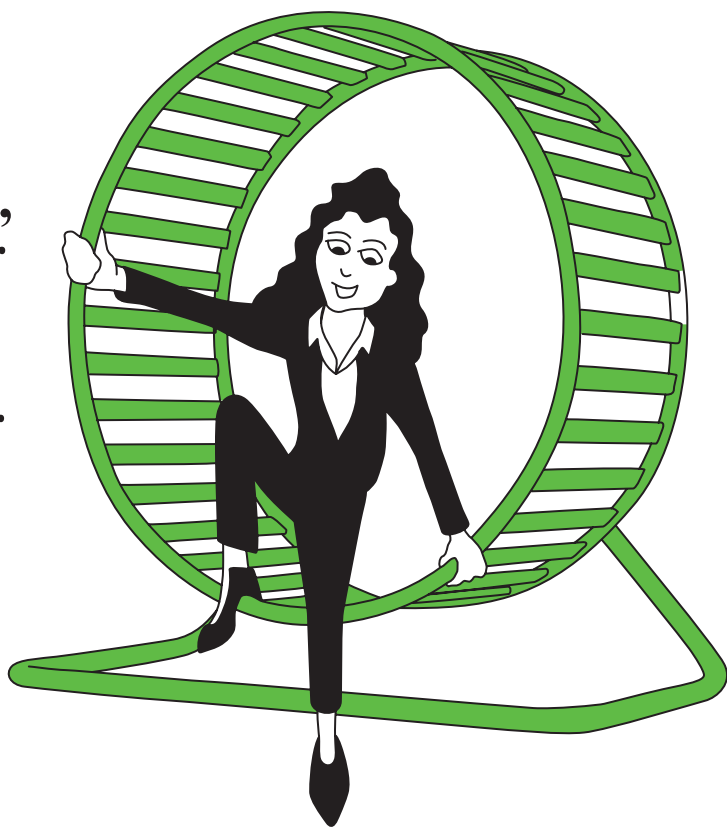
Ændringerne af vores arbejdsmarked sker ikke kun gennem ændringer eller indgreb udefra. Virksomhederne skal også reformeres og demokratiseres indefra. Ansatte skal have større indflydelse på deres arbejdsliv og arbejdspladser, og mulighederne for medejerskab og medindflydelse på arbejde skal styrkes. Desuden bør det helt konkret være lovpligtigt, at virksomhedernes medarbejdere i fællesskab tilbydes at købe deres arbejdsplads, inden den opkøbes eller sælges til udlandet, lukkes ned eller børsnoteres.

Vi skal mere generelt på tværs af ejerformer og sektorer sikre incitamenter til virksomheder, der aktivt arbejder med at fremme medarbejderdemokrati og giver ansatte indflydelse på større beslutninger i virksomheden. For stress og ud-

brændthed skyldes ikke kun mængden af arbejde, men også manglende indflydelse på arbejdet.

Samtidig skal medarbejdere på landets arbejdspladser i langt højere grad nyde godt af virksomhedens resultater. Vi har allerede gode erfaringer med medarbejderaktier; desværre kommer ordningen for sjældent alle medarbejderne i en virksomhed til gode. For at brede ejerskabet og inklusionen ud skal alle medarbejdere, og f.eks. ikke kun mellemledere og ledere, aflønnes i eller tilbydes medarbejderaktier.

“For mange er arbejdsmarkedet blevet et virvar af stress, chancer, unfair hierarkier og ensformighed. Vi arbejder for økonomien, men i virkeligheden burde den arbejde for os.”

TID TIL RIGERE LIV

6

Vi mennesker, både i Danmark og i verden, befinder os i en brydningstid, hvor den teknologiske udvikling giver os helt nye muligheder for at organisere vores økonomi og arbejdsmarked. På den ene side står vi med alle

muligheder for at realisere et arbejdsliv, hvor ny teknologi og smartere arbejdsgange kan skabe en bedre balance mellem arbejde og fritid, kan øge oplevelsen af mening, kan reducere antallet af stressramte og generelt kan løfte livskvaliteten. På den anden side er der en risiko for, at de samme dynamikker forstærker en udvikling, hvor arbejdsmarkedet bliver mere usikkert, hvor det sociale sikkerhedsnet bliver svagere, hvor vi ser etableringen af et egentligt prekariat, og hvor uligheden kommer til at stige endnu mere som følge af kapitalophobning og uværdige arbejdsforhold.

Udfordringen bliver at sikre, at den teknologiske udfordring anvendes til at skabe et bedre, mere bæredygtigt og mere meningsfuldt samfund. De trends og tendenser, vi ser, kalder på nye, innovative løsninger på de udfordringer, de bringer med sig. Vi ved allerede nu, at tusindvis af danskere lider af stress, og at børnefamilier har svært ved at finde en meningsfuld balance mellem arbejdsliv og familieliv, og der er overvejende sandsynlighed for, at mange, mange tusind arbejdspladser vil blive automatiseret de kommende årtier (hvilket har fået fremtrædende iværksættere som Bill Gates og Elon Musk til at tale for muligheden for en robotskat, som måske også kunne vinde indpas i Det næste Danmark, så man beskatter de robotter, der overtager jobs, der tidligere blev udført af mennesker).

Hvis vi ikke tager disse tendenser alvorligt, vil de kun vokse sig større. Spørgsmålet er, hvordan vi håndterer dem – hvordan sikrer vi, at de teknologiske fremskridt anvendes til at forbedre rammerne om det gode liv, privat og på arbejdspladsen, samtidig med at samfundet forandrer sig? Kort sagt: Hvordan skaber vi en hverdag med et mere fleksibelt, solidarisk og familievenligt arbejdsmarked, som sikrer jobs til flere og tid til mere?

19. 30-timers arbejdsuge

Mange mennesker føler sig i dag fanget i et af konkurrencestatens mange hamsterhjul, og stress, nedslidning og lav livskvalitet er i stigende grad et problem for tusindvis af danskere. Ifølge

Stressforeningen oplever 430.000 borgere hver dag symptomer på alvorlig stress, mens 900.000 ifølge Familie- og Arbejdslivskommissionen har vanskeligt ved at skabe balance mellem arbejds- og familieliv. Forskerne Svend Brinkmann og Anders Petersen har i deres arbejde og beskrivelse af diagnose- og præstationssamfundet forklaret, at det er afgørende, at psykologiske lidelser ikke reduceres til at være et individuelt anliggende, men gøres til et kollektivt ansvar. Derfor er det afgørende, at ansvaret for at håndtere de udfordringer, der plager mange medborgere, ikke parkeres hos den enkelte, men håndteres og løses af og inden for fællesskabet.

I Det næste Danmark skal vi sammen sikre rammerne for, at alle kan leve et godt, meningsfuldt og sundt liv. Et vigtigt skridt på vejen mod det mål er at skabe et mere fleksibelt arbejdsmarked, hvor vi arbejder mindre og sikrer en bedre og mere fornuftig balance mellem arbejds-, familie- og fritidsliv. Kort sagt skal vi ned i arbejdstid og op i livskvalitet. I den forbindelse er det interessant, at flere peger på, at der ofte mangler sammenhæng mellem den tid, der arbejdes, og den kvalitet, der produceres – at vi som samfund både i det offentlige og i det private har skabt

“Vi mennesker, både i Danmark og verden, befinder os i en brydningstid, hvor den teknologiske udvikling giver os helt nye muligheder for at organisere vores økonomi og arbejdsmarked.”

et lag af funktioner, der reelt ikke producerer indhold, mening og resultater, men i stedet bureaukrati og unødvendigheder. Den spildte energi kunne nemt frigives til fritid, tid med familien og sociale formål.

Indførelsen af en 30-timers arbejdsuge kan begrundes med mange forhold, men er samlet set en vigtig vision for fremtidens samfund, fordi det generelt vil øge friheden, forbedre livskvaliteten, mindske stress og begrænse nedslidning i befolkningen. Desuden vil en kortere arbejdsuge

være et solidarisk tiltag over for mennesker uden for arbejdsmarkedet, fordi det åbner muligheden for, at flere kan komme ind på arbejdsmarkedet og bidrage til fællesskabet.

Udsigten til en 30-timers arbejdsuge kan for nogle virke temmelig fjern, men faktisk har Danmark tidligere haft tradition for at sænke arbejdstiden. I år 1900 var en arbejdsuge her i landet på 60 timer. 20 år senere var den faldet til 48 timer. Og fra 1990 har arbejdstiden ligget konstant på 37 timer. Det interessante er, at vi i et historisk perspektiv kun er blevet et rigere og mere velstående samfund, i takt med at arbejdstiden er faldet, hvilket viser, at man godt kan sænke arbejdstiden og fastholde en høj levestandard på en og samme tid.

20. Borgerløn

En af velfærdsstatens fornemmeste opgaver er at finde og styrke balancen mellem stabilitet, ligebehandling, omsorg og frihed. Gennem de sidste 15-20 år har vi imidlertid været vidne til en stigende instrumentalisering af både den offentlige og den frivillige sektor, som betyder, at administrationen af vores velfærd og love i højere grad fungerer som styringsapparat i stedet for et hjælpeapparat. Den omsorgsfulde velfærdsstat er for nogle – også udsatte borgere – blevet til et kontrol- og disciplineringsorgan.

Jeg ser borgerløn som en central del af fremtidens bæredygtige samfund. Det kan vise sig at være grundstenen i fremtidens arbejdsmarkedspolitik, fordi idéen kombinerer sociale hensyn med en bedre fordeling af arbejdet. Især det sidste kan blive meget aktuelt inden for blot få år, fordi den stigende automatisering vil overflødiggøre nogle af de jobfunktioner, vi har i dag. Ligeledes vil borgerløn gøre op med det på mange måder inhumane og bureaukratiske beskæftigelsessystem, vi har i dag, og introducere en helt ny samfundsøkonomisk tænkning, hvor vi kombinerer ønskerne om reduceret arbejdstid, lav økonomisk ulighed, afbureaukratisering, job til flere og et stærkt socialt sikkerhedsnet. På den måde flugter idéen om borgerløn i øvrigt meget godt med hele andelstanken, hvor man også deler det arbejde, der er til rådighed, samtidig med at man løser udfordringerne med lange arbejdsdage og job uden den store mening.

21. Et års uddannelse hvert tiende år

Vi hører ofte, at uddannelse er Danmarks råstof, og at viden og kompetencer er det, vi skal leve af i fremtiden. Det næste Danmark skal af sam-

me grund sikre uddannelse til livet – hele livet. Først og fremmest skal de senere års øgede centralisering og kontrol på skole- og uddannelsesområdet erstattes af mere decentralisering og frihed til den enkelte uddannelsesinstitution. Nationale tests bør naturligvis helt afskaffes, men ellers skal rammerne, f.eks. skoledagens længde samt brugen af karakterer, i højere grad fastsættes af den enkelte skole og institution ud fra lokale behov og ønsker.

Et stærkt uddannelsessystem skal imidlertid ikke kun fokusere på børn og unges uddannelse. Vi mennesker er nysgerrige af natur, og i takt med at samfundet udvikler sig – og udvikler sig med større og større hast – har vi som individer også et naturligt behov for at udvikle os. Derfor

bør muligheden for at blive klogere, få stillet sin nysgerrighed og ændre livsbane ikke blot være til stede i starten af vores liv, men bredes ud over et helt livsforløb.

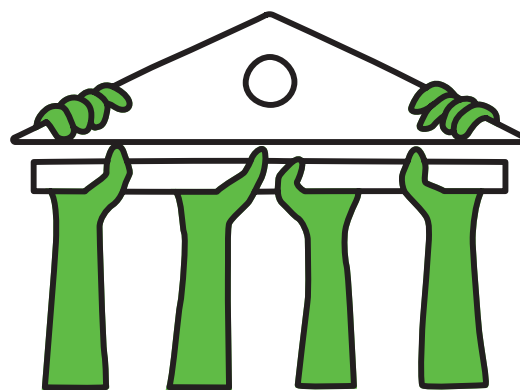
En måde at gøre dette på er at tilbyde livslang læring og et etårigt uddannelsesforløb hvert tiende år hele livet. Naturligvis på frivillig basis. Uddannelsesforløbet skulle tage afsæt i den enkeltes behov og motivation og have til formål at udvikle det hele, nysgerrige, kreative og følsomme menneske, ligesom det skulle rumme muligheden for at styrke specifik viden og specifikke kompetencer. Det vil også åbne vores uddannelsesinstitutioner op og frisætte dem fra konkurrencestatens jerngreb.

Alternativt kan man overveje en udvidet mo-

del, hvor borgere også tilbydes afbræk til ro, fordybelse og socialt engagement. En kreativ pause, hvor man som borger har tid til og mulighed for at genbesøge meningen med livet for derigennem at undersøge og afdække, om man nu også har valgt den rigtige vej og retning i ens eget liv.

Værdien af disse personlige, kreative pauser kender vi allerede i dag, når vores teenagere vælger at tage på efterskole i stedet for at gå direkte i gang med en ungdomsuddannelse, eller når vores unge sparer op til et højskoleophold, inden de starter på en videregående uddannelse. Eller når den ansatte ønsker at tage en efteruddannelse efter en række år i den samme stilling.

BORGERNES DEMOKRATI

7 Selvom korruptionen er lav, og valgdeltagelsen høj, står vi også i Danmark over for nogle alvorlige demokratiske udfordringer. Især er det bekymrende, at befolkningens tillid til politikerne ligger på et historisk lavt niveau, at nærdemokratiet er blevet svækket siden strukturreformen i 2007, og at færre og færre borgere har lyst til at engagere sig i den offentlige samtale gennem de politiske partier. Rigtig mange danskere føler sig i dag ikke dybt involveret i den offentlige og politiske samtale. Tværtimod oplever de, at afstanden til de folkevalgte er blevet større, og at demokratisk deltagelse er reduceret til en simpel valghandling hvert fjerde år.

Samtidig ser vi, at flere demokratiske institutioner er under pres. Her er det vores opgave at forsvare dem, samtidig med at vi udvikler dem.

For som samfund skal vi tage det dybt alvorligt, at så mange mennesker har mistet troen på, at det nytter at engagere sig. Demokrati er langt mere end en styreform og et kryds hvert fjerde

“Demokrati er langt mere end en styreform og et kryds hvert fjerde år.”

år. Demokrati er en livsform, som udledes i samtalen mellem mennesker, der ønsker at blive klogere sammen for at træffe de beslutninger, som er bedst for fællesskabet. Og netop derfor er et demokrati uden aktive og engagerede borgere i realiteten også et svagt demokrati.

Når vi bygger Det næste Danmark, er det afgørende, at vi tager de demokratiske udfordringer i samfundet alvorligt. Ikke kun med ord, men også med handlekraft. Vi skal motivere flere til at tage aktiv del i samfundet og sørge for, at det nytter at involvere sig. Borgerforslag, som allerede nu er indført, kan være en del af løsningen på nogle af udfordringerne. Det samme kan en tilbagerulning af strukturreformen, forsøg med direkte demokrati i frikommuner eller indførelse af borgerbudgetter, hvor borgerne i fællesskab kan beslutte, hvad en andel af det kommunale budget skal bruges på. Men det er ikke nok. Der skal mere til.

Spørgsmålet er, hvordan vi skaber et mere åbent, inviterende, involverende, tillidsfuldt og nysgerrigt demokrati. Hvordan åbner vi demokra-

tiet mere op og inddrager borgerne i beslutningsprocesserne? Og har vi modet til at gentænke vores demokratiske organisering og mulighederne for at fremme demokratisk deltagelse og repræsentation?

22. Borgerting

I Danmark er vi bedre til at hylde vores demokrati, end vi er til at udvikle det. Meget sigende er vedtagelsen af borgerforslag måske den største demokratiske fornyelse, vi har set længe. Ikke desto mindre er de tendenser og udfordringer, vi står overfor, så markante, at kvaliteten af vores demokrati er direkte afhængig af, at vi har modet til at forny og forandre det til det bedre – og at vi formår at involvere mange flere i de demokratiske processer.

Idéen om at ændre ved demokratiets indretning kan for nogle sikkert virke en anelse kontroversiel. Men faktisk er det helt normalt, at det, vi kender, undertiden skal fornyes og udvikles, hvis det skal bestå og bevare sin legitimitet. Det gælder også vores demokrati. F.eks. kunne vi vælge at udvide folkestyret og supplere Folketinget med et Borgerting. Idéen om Borgertinget stammer bl.a. fra eliteforskerne Mulvad, Ellersgaard og Larsen, som i bogen 'Tæt Eliten' foreslår at oprette et Borgerting bestående af almindelige borgere, der bidrager til udviklingen af ny politik og udstyres med et mandat til at arrangere høringer og ekspertmøder i forbindelse med nye lovforslag og udspil fra regeringen. På den måde kan man bygge bro mellem folk og folkevalgte, fordi der samtidig stilles krav om, at medlemmerne af Borgertinget udvælges gennem lodtrækning for at sikre en bredere og mere socioøkonomisk repræsentativ sammensætning af parlamentet.

23. Demokratisk værnepligt

Den største demokratiske gevinst ved den værnepligtsmodel, vi har i dag, er, at den blander mennesker med forskellig social, etnisk og geografisk baggrund og lærer dem at samarbejde om at løse en fælles opgave. Det er afgørende færdigheder i Det næste Danmark.

Spørgsmålet er dog, om opgavens karakter burde fornyes. Det mener jeg. Hvorfor ikke udvide værnepligten til også at have et direkte demokratisk og humanitært fokus, der kommer fællesskaberne til gode? Jeg forestiller mig, at man kunne gøre det obligatorisk for alle unge – både kvinder og mænd – i en periode på eksempelvis tre-seks måneder at aftjene en moderniseret værnepligt, som altså som nu kan være i militæret, men som

for hovedpartens tilfælde vil være hos en NGO, en humanitær organisation, en almennyttig forening eller en kommune eller lignende. Det kan være på et herberg, i en lektiecafé, i en kommunal park, i en sportsklub osv.

På den måde vil ordningen give unge mulighed for at udføre et meningsfuldt stykke arbejde til fællesskabets bedste som en del af deres almene dannelse, ligesom det vil give organisationer og foreninger en mulighed for at løfte flere opgaver. Ordningen kan lade sig inspirere af erfaringerne fra og indretningen af militærnægterordningen. Naturligvis er det en forudsætning, at de værnepligtige er en gevinst og ikke en byrde for de relevante organisationer og ikke tager arbejde fra lønnet personale.

24. Reel ligestilling

Før i tiden sagde man 'frihed, lighed og broderskab'. I dag burde vi kalde til kamp for 'frihed, lighed og søsterskab', fordi der fortsat er store problemer med ligestilling i samfundet. Sexisme er også et problem flere steder, og samtidig viser adskillige undersøgelser, at det stadig i år 2018 er en klar fordel at være mand på det danske arbejdsmarked: Mænd får mere i lønningsposen, er stærkere repræsenteret i bestyrelser og sidder på flere topposter i erhvervslivet.

Den manglende ligestilling skal ophøre i fremtiden. I Det næste Danmark skal der ikke blot være formel, men også reel ligestilling mellem kønnene. Kvoter er et af de midler, der kan tages i brug for at nå målet. Det samme er øremærket barsel til mænd, der sikrer mænd mere tid med deres børn og kvinderne bedre betingelser på arbejdsmarkedet. Ingen af disse tiltag løser imidlertid de store lønforskelle mellem mænd og kvinder, som udgør en af de største ligestillingsmæssige udfordringer i samfundet i dag. Derfor bør vi i Det næste Danmark lade os inspirere af Island, hvor man i dag kræver, at alle virksomheder med 25 ansatte eller mere kan dokumentere, at mænd og kvinder i den samme stilling får den samme løn, uanset køn, seksualitet eller etnicitet. Kan man ikke det, koster det en bøde. Sådan bør det også være i Danmark.

Jeg tror på, at et samfund, hvor beslutningerne tages af en mere mangfoldig skare af beslutningstagere, bliver et bedre samfund, fordi der simpelthen tages bedre beslutninger, når forskellige perspektiver er repræsenteret på alle niveauer af samfundet.

DET HELE MENNESKE

8

For et år siden mødte jeg den argentinske billedkunstner Lala Pasquinelli. Her fortalte hun om et kunstprojekt, som hun havde gennemført over de seneste år. Projektet bestod i at interviewe mennesker fra hele Argentina med afsæt

i det samme spørgsmål: Hvornår føler du dig mest dig? Ja, hvornår oplever du, at du er mest til stede, nærværende og levende?

Selvom de interviewede kom fra alle dele af det argentinske samfund, dukkede der de samme tre svar op igen og igen. Nemlig at de interviewede følte sig mest nærværende og til stede, når de enten befandt sig i naturen, udtrykte sig kreativt (spillede musik, sang, tegnede, skrev, dansede osv.) eller hjalp et andet menneske.

Hvis det er rigtigt, hvorfor er det så, at vi så sjældent opdyrker eller værdsætter disse sider af menneskelivet, ja, af det at være et levende, socialt, mangefacetteret og vågent menneske? Når vi nu som mennesker har så umådelig mange strenge at spille på – følelsesmæssige, intellektuelle, kreative, poetiske og praktiske – hvorfor er det så, at vi så ofte kun spiller på to: materielt forbrug og (arbejds)præstation? Og det i en grad, så de to strenge er så overspændte, at det kun er et spørgsmål om tid, før de knækker.

Det næste Danmark skal være kendetegnet ved en dyb respekt for og viden om, at vi – børn, unge, voksne som ældre – rummer så meget mere menneskeligt potentiale og fagligt talent, end vi viser i dag, hvis vi i højere grad får mulighed for at bruge både vores hoved, hjerte og hænder.

Vi har desværre skabt et samfund, hvor fokus primært er på vores hoved, dvs. vores akademiske, intellektuelle formåen, eller modsat et samfund, hvor vi slides ned af et langt liv med fysisk hårdt arbejde. I begge tilfælde er resultatet i for høj grad et samfund, der afskærer sig fra sin egen emotionelle hjertekapacitet og sin praktiske skaberkraft. I mine øjne er det et samfund, der kun kører på halv kraft. Det er et følelsesmæssigt uforløst og ikke mindst et kreativt fattigt samfund. Det er ikke et samfund, vi er tjent med. Vi skal i stedet skabe et mere eftertænksomt, mere bevidst og mere kreativt Danmark.

25. Fælles ansvar for trivsel og velvære

I dag har alt for mange af os ondt i sjælen – især unge. Givetvis fordi vi i dag har et overdrevent fokus på individets intellektuelle præstationer

og en tendens til at måle succeser efter deres omsættelighed på arbejdsmarkedet. Vi er endt i et hamsterhjuls-Danmark.

Det underminerer vores fællesskaber, nærvær og omsorg for hinanden. Ensomhed, stress, depression og angst er blot nogle få eksempler på den mentale og følelsesmæssige trivselskrise, vi befinder os i. Vi har alle brug for omsorg, nærvær og fællesskab – men alligevel kappes vi om at komme først, om at være hurtigst, bedst, rigest. Det er, som om vi har glemt, at vi først og fremmest er sociale væsener, ikke individualistiske eller økonomiske væsener. Vi skal derfor lære – særligt de unge – at det ikke er vejen til lykke kun at være noget for sig selv – man skal også være noget for andre. Det at være noget for andre skal opleves som at lykkes selv.

For at komme den onde trivselsspiral til livs skal håndteringen af vores mentale og følelsesmæssige ubalancer og brud sidestilles med kropslige og fysiske ubalancer og brud. Både når det kommer til forebyggelse og til behandling.

Psykologhjælp, mindfulness, kropsbehandling, meditation og natur og kultur på recept m.m. bør med andre ord være gratis. Men det er ikke nok, og langt hen ad vejen er det kun symptombehandling.

Indsatsen for bedre mental og følelsesmæssig trivsel må ikke gøres til isolerede fænomener, men skal gøres til genstand for politikudvikling på alle fronter. Mental og følelsesmæssig trivsel skal ikke bare isoleres som sundhedspolitik, men skal i endnu højere grad indtænkes på tværs af politikområder – alt fra uddannelse til kultur-, bolig- og beskæftigelsespolitik.

26. En god start på livet

Gode vuggestuer og børnehaver er formentlig den bedste sundhedsmæssige, socialpolitiske og samfundsøkonomiske investering i et barns liv, vi som samfund kan foretage os. En god start på livet er afgørende for et barns helbred og livsforløb og et vigtigt redskab til at bryde negativ social arv. F.eks. viser forskning, at børn, der går i gode dagtilbud med gode normeringer og med kvalificeret personale, generelt uddanner sig længere, lever sundere og sjældnere havner i kriminalitet end andre børn.

I Det næste Danmark skal vi selvfølgelig sørge for, at alle dagtilbud er af en så høj pædagogisk, social og kulturel kvalitet, at de gør det muligt for alle børn at få en god start på livet. Det betyder helt konkret, at vi som minimum skal sikre, at personalet er uddannet og har gode arbejdsbetin-

“Kultur- og kunstmrådet skal ikke nedprioriteres, men opprioriteres i Det næste Danmark.”

gelser, og at normeringerne lever op til de faglige anbefalinger, så der både er tid og rum til at stimulere børnene og give dem omsorg, tryghed og kærlighed.

Men vi skal som samfund mere end det: Vores vuggestuer og børnehaver skal sammen med børnenes familier og det lokalområde, som institutionerne er en del af, skabe det absolut bedste pædagogiske, sociale, kulturelle og emotionelle udviklingsrum for vores yngste borgere. Et udviklingsrum, der er fundamentet og dermed afsættet for den personlige livs- og erkendelsesrejse, vores vuggestue- og børnehavebørn hver især netop er startet ud på. Det er hele deres person(lighed), der skal mødes, fremkaldes, udfordres og styrkes i disse allerførste og helt afgørende år. Kropsligt, følelsesmæssigt og intellektuelt.

27. Mere gratis kunst og kultur

Kunst og kultur beriger vores liv og gør os kloge på os selv og på samfundet omkring os. Derfor skal kunst og kultur i Det næste Danmark være frit tilgængeligt for langt flere. Alternativet har allerede foreslået kulturklippekort til 18-årige, men ordningen er oplagt at udvide, så langt flere bliver naturlige brugere af kunst og kultur og udvider efterspørgslen på nye former for kunstnerisk udfoldelse.

En start vil være at gøre det gratis for børn, unge og børnefamilier at besøge vores mange museer og kulturinstitutioner rundt om i landet, og at man som barn og ung på alle alderstrin minimum en gang om året gennem hele sin skole- og ungdomsuddannelsestid oplever professionel, levende scenekunst. En forudsætning for, at dette er muligt, er selvfølgelig, at de årlige to procents nedskæringer på vores kultur- og kunstinstitutioner med det samme ophører.

Kultur- og kunstmrådet skal ikke nedprioriteres, men opprioriteres i Det næste Danmark. Mere konkret bør kunstnere, der ønsker at stille deres værker til rådighed gratis, langt lettere blive belønnet med flerårige arbejdslegater. Desuden skal vi for at fremme en levende underskov af kunstnere bakke op om nytænkende initiativer ›

DIGITAL OPLYSNINGSTID

som Artmoney, hvor kunst bruges som betalingsmiddel. Det kan gøres ved at sikre fordele til butikker, leverandører og virksomheder, der tager sig betalt i alternative valutaer. Vi skal også sikre de bedste rammer for kunstnerkooperativer, der skal tilgodeses i den nye kooperativlovgivning og have mulighed for at drage nytte af fordelagtige støtteordninger og finansieringsmuligheder.

28. Friere udfoldelse for det spirituelle menneske

For mange af os er vores spirituelle udvikling eller religiøse tro helt afgørende for at leve et rigt og meningsfuldt liv. I dag er vi via kirkeskatten imidlertid kun med til at finansiere muligheden for udfoldelse af én bestemt åndelighed, nemlig den kristne.

Danmark er på lange stræk et kristent land – vi har i hvert fald været det historisk, og kristendommen har præget vores kultur og vores samfund. Men i dag lever vi i et andet samfund, hvor store grupper ikke identificerer sig nært med kristendommen. Enten fordi man opfatter sig som ateist, eller fordi man identificerer sig med og/eller praktiserer en anden religion eller spirituel retning end den kristne.

I Det næste Danmark bør vi derfor understøtte en mere mangfoldig form for åndelig og spirituel udfoldelse, der eksempelvis kan finansieres over kirkeskatten.

29. Kultur som social løftestang

Mange af de sociale udfordringer, vi ser i dag, kan blive løst med forpligtende kulturelle

interessefællesskaber. Det kan være i sportsklubber, i folkekøkkener, i musik-, billedkunst- eller litteraturskoler og -grupper, i forsamlingshuse, i den lokale skatepark eller i en byhave.

Mit udgangspunkt har altid været, at kulturen skal ind i centrum af samfundsudviklingen. Det skyldes bl.a. kulturens evne til at skabe og styrke fællesskaber. Derfor skal vi i fremtiden styrke de kulturelle tilbud markant ud fra devisen om, at kultur er velfærd – og kultur kan være en social løftestang, der også kan fremme integration og sammenhængskraft. Både på stenbroen og i landsbyen.

Kultur i bred forstand – og bredere end i dag – skal opdyrkes som et politisk fokusområde i Det næste Danmark. Det kan være med huskunstnerordninger på både offentlige, private og fællesskabsejede arbejdspladser eller institutioner, hvor betalte kunstnere i en periode flytter ind og

fungerer som kreative, begavede forstyrrelser.

Helt generelt er det vigtigt, at vi i langt højere grad end i dag tilskynder danskerne til at være aktive kulturproducenter, ikke i snæver eller elitær forstand, men ved at give rum til en meget bredere kulturproduktion. Og det starter igen med børnene og de unge. Kunst, musik, teater, nycirkus, dans, design, film og håndværksfag skal opprioriteres fra børnehaver over folkeskolen til ungdomsuddannelserne. Igen bør princippet være, at man i al undervisning forstår koblingen mellem hoved, hjerte og hånd. Vi skal udfordres intellektuelt. Vi skal udfordres emotionelt. Vi skal udfordres praktisk. Vi skal udfordres kreativt. Derfor skal det kreative og praktiske ikke bare på skoleskemaet i højere grad end i dag, men tænkes ind i alle fag.

Det kan man eksempelvis anspore til ved at lade kunstnere, musikere, dansere, skuespillere, digtere, forfattere, designere og kulturelle entreprenører overtage hele eller dele af undervisningsforløb over en kortere eller længere periode. Et konkret eksempel på, hvor radikalt og meningsfuldt det kan gøres, var, da det kunstneriske kollektiv Sisters Academy i en periode overtog al undervisningen på nogle uddannelsesinstitutioner i Odense.

Vores forhold til og brug af data er en central byggesten for Det næste Danmark.

Det gamle mantra 'viden er magt' har fået en nærmest eksplosiv relevans i vores nye digitale tidsalder. Men som verden ser ud i dag, er

det desværre ikke altid til vores bedste.

Internettet har på mange måder sat gang i positive, inkluderende bevægelser i vores samfund og på globalt plan. Det nye digitale univers har givet – i hvert fald nogle af os – flere muligheder, mere viden og flere oplevelser. Men de digitale muligheder har ikke overvundet de økonomiske og politiske kræfter, som udfordrer vores demokrati og skaber ulighed. Tværtimod er de nye digitale universer også blevet en motor for markedsliggørelse og kommerialisering, som sætter gang i en udvikling, hvis konsekvenser er svære at overskue.

Internettet er som helhed altså ikke blevet det store, demokratiske digitale fællesskab, man kunne have drømt om. Rettere er de muligheder, digitale innovationer har frembragt, for ofte blevet udnyttet til svært gennemskuelig markedsføring og misbrug af borgeres data. Det er for sjældent en social infrastruktur, der styrker vores fællesskaber.

Men Facebook, Google og Snapchat er ikke alene problemet – de er symptomet på markedsliggørelsen af vores fællesskaber. Lidt karikeret kan man sige, at data er verdenshandlens nye olie. Data, kontrol over informationsflow og distribution af viden og information er blandt de største globale magtarenaer i vores tid. Navnlig fordi spredningen af fake news og misinformation er blevet en af vor tids største trusler mod den globale sikkerhed. Og fordi kampen om sandheden i en nærmest absurd grad er blevet overtaget af de økonomiske markeds kræfter, som gennem annoncer styrer de algoritmer, der definerer vores vindue til virkeligheden. Datakontrol og nyhedsdistribution kan underminere demokratier, afgøre valg og sikre despoter og autoritære figurer magt. Får vi ikke kontrol over denne udvikling, er det en markant trussel mod denne æras sidste demokratier. Det næste Danmark beror derfor også på et digitalt frihedsprojekt, hvor vi tager et fundamentalt opgør med teknologisektorens og statens måde at bruge og misbruge data på.

Alternativet har tidligere foreslået nedsættelse af et uafhængigt dataetisk råd, hvilket hurtigt fandt umiddelbar politisk opbakning. Vi har endnu til gode at se rådet blive til virkelighed og at se, hvordan rådets arbejde vil folde sig ud, og hvor effektivt det vil være, men et sådant råd er også kun første skridt, hvis vi skal sikre en digital oplysningstid, der ændrer verden til det bedre.

30. Grundlovssikrede digitale frihedsrettigheder

Sikringen af borgernes nye digitale rettigheder kræver, at vi tager rettigheder alvorligt – også når de overtrædes i cyberspace. Der er helt grundlæggende brug for, at vi skaber en etisk, juridisk ramme for vores digitale nutid og fremtid. Naturligvis er det ikke tilstrækkeligt med national lovgivning og politik, men en markant etisk, juridisk ramme kan være et afgørende afsæt for at tage kampen videre til de europæiske og globale arenaer. Det kalder på, at vi skriver borgernes digitale frihedsrettigheder direkte ind i grundloven. Det kan bl.a. indebære, at følgende skrives ind i grundloven:

At borgerne har fuldt ejerskab over deres data. >

“Det næste Danmark beror derfor også på et digitalt frihedsprojekt.”

At reglerne for det offentliges samkøring og videreanvendelse af persondata til nye, uforenelige formål altid skal godkendes af et folketingsflertal ved lov. At borgerne har ret til at ytre sig frit og tage beslutninger fri for manipulation på baggrund af dataanalyse. Og endelig, at al overvågning skal bero på en tidsbegrænset dommerkendelse.

31. Data til vores fordel

Vi skal ikke være så kritiske og begrænsende, at vi undlader at udnytte de kolossale positive muligheder, som den digitale tidsalder byder menneskeheden. Vi skal som fællesskab formå at udnytte de digitale muligheder til at finde nye, innovative løsninger på komplekse problemer, til at skabe en mere levende samtale og måske bare til at gøre livet en lille smule lettere.

Et skridt i den rigtige retning kunne være at etablere en investeringsfond, der finansierer fri og uafhængig forskning i digitale datasystemer og understøtter private firmaer, der arbejder med samfundsnyttig og demokratisk digitalisering.

For vi må ikke forfalde til blot at regulere digitale systemer. I stedet skal vi finde den bedste måde at udnytte datamuligheder til fællesskabets bedste. Vi skal vende den digitale revolution til en fordel for os som fællesskab.

Det kan man gøre med en massiv indsats for at bruge nye digitale innovationer til at styrke vores fællesskaber, ikke mindst den offentlige sektors fremtidige serviceydelser og en mere demokratisk deling af forskning og viden. F.eks. bør vi sikre, at universiteter og velfærdsinstitutioner har den fornødne adgang til teknologi, data og datasystemer, som de kan forme fremtidens sociale infrastruktur på baggrund af. Samtidig er det vigtigt, at vi sikrer, at borgerne ikke mister kontrollen over data og den infrastruktur, som størstedelen af vores politiske og økonomiske institutioner vil være baseret på i fremtiden. Det er vitalt for at sikre tilliden til myndighederne.

32. Styrk den mediebarne samtale

Frie og uafhængige medier er en af demokratiets grundpiller. Oplyste borgere er demokratiets grundingrediens og skal derfor behandles som et offentligt gode. Desværre er betingelserne for

en fri presse og troværdig adgang til information under alvorligt pres. Faktisk i en sådan grad, at det kan underminere vores demokrati indefra. Vi bør derfor bruge den digitale tidsalders muligheder til at skabe et sundere og mere demokratisk medielandskab.

Sammenlignet med mange andre lande er det danske medielandskab forskånet for de store opbrud og ekstreme krisetegn, men vi er alligevel vidne til en snigende kommercialisering af vores medielandskab, hvilket betyder en kommercialisering af den offentlige samtale, som foregår på TV, på digitale platforme, i radioen og i aviserne. Annoncer, reklamer og anden kommerciel interessevaretagelse styrer i alt for høj grad finansieringen og distributionen af nyheder og viden. Både udgivere og distributører af nyheder har annonceindtægter som en af deres primære indtægtskilder, og det kan have indflydelse på, hvilken information der når den enkelte borger, og hvordan. Mediebilledet skal ikke styres af vores forbrugskultur, men af interessen i samfundet omkring os. Vi skal tænke på troværdige medier som afgørende for vores allesammens livslange læring. At lade reklamer og hensyn til annoncører udgøre så dominerende en faktor svarer vel nærmest til, at vi finansierede vores skolebøger med reklamer. Det bør være samfundets interesser, der skal være i centrum – ikke markedets og annoncørernes interesser. Derfor skal vi hæve mediestøtten markant for at sikre medierne et langt bedre og mere økonomisk uafhængigt grundlag.

33. Begræns det kommercielle samfund

Vores forbrugssamfund er i vid udstrækning baseret på behov, der skabes af reklameindustrien. Det offentlige rum, medier og digitale platforme er fyldt med kommerciel markedsføring, som er med til at pirre vores følelse af behov – ikke kun helt basale biologiske behov, men behov, der er drevet og formet af vores behov for anerkendelse – af vores behov for at deltage i det tiltagende præstationsræs. Reklamernes udbredelse vidner om en økonomisk udvikling, der sker på bekostning af vores planet. Danmark bør som privilegeret land gå forrest og vise, at vi sagtens kan leve gode liv uden at leve i et samfund tilplastrat med reklamer og annoncer. Først og fremmest bør det ikke være kommercielt bårne platforme, der sætter rammen for vores forbrug og oplysning om de ting, vi køber, forbruger og spiser. Reklamer er med til at opretholde en forbrugskultur, som hverken er til gavn for vores mentale sundhed eller for vores miljø og klima. Jeg ved,

det virker som et radikalt skridt, men som vores forbrugskurve udvikler sig, er der behov for at sætte grænser for den kommercielle frihed – til fordel for vores frihed til at hvile i os selv, frihed til at forbruge efter behov og ikke efter ydre pres og forventninger. Derfor bør vi forsøge os med at indføre forbud mod nogle former for reklamer i det offentlige rum. Ikke et totalt forbud mod oplysning om varer eller ydelser, men eksempelvis et forbud mod billeder af varer og de mennesker, der bruger dem. Et sådant forbud ser jeg faktisk som en frigørelse af vores offentlige rum og vores offentlige samtale rettere end en begrænsning af vores frihed.

34. Sociale medier som public service-opgave

Sociale medier har bragt verden og mennesker, som ellers ikke ville have mødtes, tættere sammen. De har skabt nye sociale fællesskaber, som godt nok er digitale, men som kan være og ofte er fulde af mening. De fleste sociale medier er gratis, fordi vi brugere – og informationen om os – reelt set er produktet, som techgiganterne kapitaliserer på. Med tiden har flere sociale medier på grund af uigennemskuelige algoritmer også udviklet sig til ekkokamre, hvor brugerne præsenteres for vidt forskellige virkeligheder.

Hvis de sociale medier for alvor skal indfri deres potentiale og være en demokratisk styrkelse, er det afgørende her og nu at regulere de sociale medier, men på længere sigt kan det vise sig nødvendigt med nytænkning og en egentlig afkommercialisering. Derfor kunne man sende opgaven med at etablere ikkekommercielle sociale medier i udbud hos eksempelvis public service-leverandører. Et public service-alternativ til de kommercielle sociale medier, vi kender i dag, vil kunne sikre en mere samfundsgavnlig udvikling. Hvor brugernes data ikke er en handelsvare, hvor fake news bekæmpes, hvor algoritmerne er offentligt kendte og uden kommercielle interesser, og hvor platformen ikke er annoncefinansieret. Vigtigt er det at sikre et sådant public service-alternativ en kritisk masse af brugere, så det kunne eksempelvis være en opgave for de europæiske public service-medier at løfte i fællesskab. Afgørende er det samtidig, at alternativet er uafhængigt, så brugernes data ikke falder i statens hænder. Men i og med at data ikke skal bruges kommercielt, vil det også være færre data, der vil skulle indsamles. På samme tid skal vi fremelske sociale medier-alternativer, der er decentrale, fællesskabsorienterede og ikkekommercielle i deres opbygning.

DET BEDSTE LAND FOR VERDEN

10

I Det næste Danmark går humanisme og forsvaret for liberale frihedsrettigheder hånd i hånd. Den værdimæssige alliance

er central i mange sammenhænge – når det kommer til spørgsmålet om overvågning, retspolitik og udenrigspolitik og i forhold til måden, vi behandler etniske minoritetsdanskere og mennesker på flugt på.

Man siger, at styrken ved et demokrati kendes på, hvordan det behandler sine mindretal – minoriteter og gæster udefra. Selvom Danmark i et historisk perspektiv har stået op for de fleste menneskers basale rettigheder, har vi desværre set en udvikling i nyere tid, hvor især flygtninge og indvandreres rettigheder i stigende grad er under pres.

Det er dybt bekymrende, at vi i stigende grad er vidne til, at nogle minoriteters rettigheder knægtes og undermineres. Jeg mener faktisk, at vores behandling af mennesker på flugt og tonen over for særligt etniske minoriteter er en udfordring for vores demokrati. Den vidner om en kortsigtet nationalisme, der forsøger at skærme Danmark og overser det ansvar, vi som privilegeret land burde løfte.

35. Frihedsrettigheder for alle

Vi har kæmpet hårdt for vores frihed og vores demokrati. Det må vi aldrig tage for givet. Jeg oplever i disse tider et massivt og hidtil uset pres på de liberale frihedsrettigheder – også herhjemme.

Det er derfor på tide, at vi giver helt basale frihedsrettigheder massiv opbakning. For det er en meget kortsigtet og farlig glidebane, vi er på vej ud ad. Jeg mener, at frihedsrettighederne er noget af det vigtigste, vi besidder, og det er vores fornemmeste pligt som demokratiske borgere at beskytte og bevare dem.

Frihedsrettighederne skal derfor styrkes, hvor de overhovedet kan. Først og fremmest skal vi tilbagerulle de mange tiltag, der har indskrænket de basale frihedsrettigheder de senere år. Men det er for mig at se åbenlyst, at det ikke er nok. Vi må overveje andre muligheder for at styrke frihedsrettighederne mere permanent. Det kan f.eks. være ved at skrive frihedsrettighederne mere direkte og bredere ind i grundloven eller ved at indføre brug af kvalificerede flertalsafgørelser i

Folketinget for tiltag, der indskrænker frihedsrettighederne.

36. Danmark som humanitær stormagt

Vores humanisme må ikke stoppe ved den danske grænse. Danmark har i stedet – naturligvis – et stort ansvar at løfte internationalt. Ideelt set eksisterer Det næste Danmark i en verden, hvor udviklingsbistand ikke længere er nødvendig. Men mens vi arbejder for en mere retfærdig verdensorden og fordeling af velstand og mere demokrati jorden rundt, skal Danmark tage langt større ansvar for de allermest udsatte i verden.

Danmark skal være et foregangsland inden for både multi- og bilateral udviklings- og humanitær bistand, ligesom vi markant skal øge vores klimabistand og hjælpe verdens klimaflygtninge. I den forbindelse er det oplagt at hæve udviklingsbistanden til mindst 2 pct. af BNI, ligesom udviklingsbistanden i højere grad skal være funderet på både miljømæssig, social og økonomisk bæredygtighed.

37. Velkommen til mennesker på flugt

På verdensplan er mere end 65 millioner mennesker på flugt. Omkring 90 pct. af alle flygtninge befinder sig i de såkaldte nærområder. Det er på ingen måde en holdbar situation, at ofte fattige og ustabile lande skal stå så alene med den store

“Jeg mener faktisk, at vores behandling af mennesker på flugt og tonen overfor særligt etniske minoriteter er en udfordring for vores demokrati.”

opgave, som det er at sikre mennesker på flugt beskyttelse. Derfor skal vi dels samarbejde om at hjælpe på EU-niveau, og dels skal vi sikre bedre muligheder for at opnå asyl og genbosætning ude i verden fra de såkaldte nærområder. Det skal vi for at aflaste de hårdt pressede lande i nærområderne og deres flygtningelejre, og det skal vi for at tage menneskers skæbner ud af menneskesmuglernes hænder og skabe mere humane og sikre måder at opnå beskyttelse på.

Naturligvis skal vi på vejen til Det næste Danmark føre an i det europæiske samarbejde og

behandle sager fra spontane asylansøgere. Men der er behov for at sikre en mere fair, solidarisk og globalt dækkende model. I dag ender flygtninge ofte som kasterbolde mellem stater. I stedet for at løfte i flok bliver flygtningepolitikken til et kapløb mod bunden, hvor hver stat forringer vilkårene for flygtninge, i håb om at færrest muligt søger hen mod netop deres land.

Derfor ser jeg i Det næste Danmark et Danmark, der tager ansvar – og dermed byder markant flere kvoteflygtninge om året velkommen til landet gennem FN's kvotesystem. Det skal vi naturligvis gøre for at hjælpe mennesker på flugt og i nød, men mere langsigtet skal vi også gøre det for at være med til at styrke og udvide den globale kvoteordning for fordeling af flygtninge. Faktisk bør vi arbejde for, at hele flygtningeområdet endeligt overdrages til FN, i erkendelse af at de enkelte nationalstater ikke kan løse opgaven hver for sig.

38. Ikke bare det bedste land i verden

Ligesom dagens Danmark ikke er en ø isoleret fra resten af Europa og verden, er Det næste Danmark heller ikke en ø.

Verden ændrer sig radikalt i den tid, vi lever i. Tid, rum og afstand ændres konstant, og dermed er de kategorier, vi tidligere har forstået verden med, ikke længere tilstrækkelige. Det globale fællesskab vil i fremtiden i måske endnu højere grad end i dag stå over for problemer og udfordringer, som skal løses i fællesskab – i tæt internationalt samarbejde. Forurening kender f.eks. ingen grænser, og de gamle administrative og politiske praksisser er ikke længere meningsfulde, når de står alene.

Danmarks rolle i arbejdet med at skabe en bedre, mere fredelig verden skal være offensiv og progressiv. Hvad end det er i EU, i FN eller i andre internationale samarbejdsorganer, og hvad end det gælder den globale klimakamp, indsatsen mod ulighed, at tage ansvar for verdens mest udsatte eller livtag med internationale techgiganter, skal Danmark tilskynde til tæt samarbejde med høje ambitioner på fællesskabets vegne. Vi skal arbejde dedikeret og intenst på at sikre en levende fremtid for alle verdens borgere og de kommende generationer. Vi skal være det bedste land i og det bedste land for verden.

DE 4 ELEMENTER: DET VI ER FÆLLES OM

Jeg har i dette udspil givet mit personlige bud på, hvordan vi kan skabe Det næste Danmark. Der vil sikkert være nogle forslag, som ikke vinder opbakning; der vil sikkert også være forslag, som mange kan se idéen i. Sådan skal det være.

Jeg er også godt klar over, at det kan virke selvmodsigende at lægge op til så markante reformer og så gennemgribende regulering for at skabe mere frihed, når det kan synes som det modsatte. Men for mig at se er det sådanne radikale tiltag, der skal til, hvis vi skal sikre reel frihed, ikke kun for de få, men for de mange, for naturen og for de kommende generationer.

Indiskutabelt er det, at jeg har fremlagt nogle byggesten, nogle forslag med høje ambitioner, der kan forandre vores samfund grundlæggende. Hvordan byggestenene skal sættes sammen, ja, det er den opgave, vi står overfor nu. Det er den

danske drøm, vi nu skal definere. Sammen.

Det er jo ligegyldigt, hvis det kun er mig, der ser en anden fremtid for mig. Det etablerede, det bestående, det stivnede skal – for at parafrasere borgerrettighedsgruppen The Black Panthers – først begynde at ryste i bukserne, når mange af os ser på fremtiden på samme radikalt anderledes måde.

Jeg ved godt, jeg har bragt mange forslag og idéer i spil i dette udspil, som ikke normalt fylder i den politiske debat på Christiansborg. Men det er også et selvstændigt mål for mig at generobre retten og pligten og modet til at forestille sig noget andet. Uanset hvad det så måtte være. Det kan så måske blive afskrevet som verdensfjernt, men egentlig handler det jo grundlæggende om at sikre noget ganske jordnært.

Det handler som tidligere nævnt om de fire

elementer, som grækerne beskæftigede sig med for over 2.000 år siden: vand, luft, jord og ild. De fire elementer, der tilsammen er udgangspunktet for alt liv på jorden. Alt det, vi er blevet givet. Alt det, vi giver videre. Alt det, vi er fælles om. Det handler om at sætte elementerne fri og genfinde vores forbindelse til dem – og om at være vores ansvar over for dem bevidst.

Jeg tror på, at disse elementer forvaltes bedst i fællesskaber. Ikke af staten, ikke af individet. Men af fællesskaber.

Den frihedskamp – den beskyttelse af de fire elementer som noget fælles, vi værner om – har ikke ideologisk ophav, men måske er det en ny ideologi, som vi kunne kalde elementismen. Det må vi se. Mindre vigtigt er det for mig, hvad vi kalder den rejse, vi nu tager ud på. Det afgørende er, at vi lykkes.

TAK

Jeg ser frem til og glæder mig til at debattere idéerne fra dette udspil med alle jer. Ude i landet, på Alternativets platforme AlleOs og Dialog, til debatarrangementer og over middagsbordene. Og jeg glæder mig mindst lige så meget til at blive overrasket og inspireret af de idéer, som I alle måtte have til, hvordan vi skaber Det næste Danmark.

Denne tekst er min egen, men den kunne ikke være blevet til uden de mange samtaler, som jeg har haft med borgere fra alle baggrunde, siden vi stiftede Alternativet for over fire år siden. Den kunne ikke være blevet til uden inspiration fra medlemmer af Alternativet og repræsentanter fra andre politiske partier på Christiansborg. Og den kunne ikke være blevet til uden input og idéer fra virksomheder, borgere, aktivister, græsrodder og kunstnere fra ind- og udland.

I skrivefasen har jeg dertil haft stor gevinst af input og kærlig og kritisk feedback fra medarbejdere, partimedlemmer og tillidsvalgte i Alternativet, mine folkevalgte kolleger og eksperter, forfattere, interesseorganisationer og forskere. Tusind tak for det. Og endelig tusind tak til Mathias Høj Kristensen, Leila Stockmarr og Rune Langhoff, der har spillet en markant rolle i tilblivelsen af dette udspil om Det næste Danmark.

Kærlig hilsen
Uffe Elbæk

